

Veli-Matti Kärkkäinen

**Suomalaiset korkeakouluopiskelijat ja nuoret tilastojen valossa vuonna
1994**

NUORAn julkaisuja
Nro 2

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö
Otus rs
Nuorisoasiain neuvottelukunta

Helsinki 1997

© Veli-Matti Kärkkäinen, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö OTUS ry ja nuorisoasiain neuvottelukunta

Kansi: Jukka Urho

ISBN 951-53-1491-7
ISSN 1455-268X

Paino: NYKYPAINO OY
Helsinki 1997

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 AINEISTO.....	2
3 KÄYTETYT MENETELMÄT	3
4 KORKEAKOULUOPISKELIJAT	4
4.1 YLEISTÄ.....	4
4.2 LÄSNÄOLEVIKSI ILMOITTAUTUNEIDEN OPISKELIJOIDEN TALOUDELLINEN ASEMA	7
4.2.1 Yleistä.....	7
4.2.2 Opintotuki.....	9
4.2.4 Toimeentulotuki.....	19
4.2.5 Velkaantuneisuus.....	21
4.3 OPISKELIJOIDEN KOTITAUSTA	25
4.4 PERHE JA ASUMINEN.....	28
5 NUORET	30
5.1 YLEISTÄ.....	30
5.2 NUORET JA MUUTTOLIIKE	31
5.3 TYÖSSÄKÄYNTI.....	33
5.4 TYÖTTÖMYYS	35
5.5 TOIMEENTULOTUKI	38
5.6 KOULUTUS	39
5.7 KORKEAKOULUOPISKELIJAT JA MUUT NUORET	41
6 YHTEENVETO	44
LIITTEET	45

1 Johdanto

Tämän tilastoanalyysin avulla piirretään kuvaa tai kuvia suomalaisista korkeakouluopiskelijoista ja nuorista. Pää tarkoitus on kuvata korkeakouluopiskelijat ja muut nuoret sellaisina kuin he olivat vuonna 1994. Toiseksi kuvataan opiskelijoiden välisiä eroja ja etsitään selittäjiä näitä eroja kuvaamaan. Kolmanneksi verrataan korkeakouluopiskelijoita muihin nuoriin, että nähtäisiin millä tavalla, jos millään, korkeakouluopiskelijat ovat muista nuorista poikkeava joukko.

Ensimmäisissä luvuissa tarkastellaan korkeakouluopiskelijoita. Korkeakouluopiskelijat ovat jo etukäteen ennakoituna hyvin heterogeeninen joukko. On sekä taloudellisesti hyvin että heikosti menestyviä, opiskelijoiden ikäjakauma on laaja ja elämäntilanteet vaihtelevat. Tilastot, vaikkeivat yksittäisestä opiskelijasta mitään kerrokaan, pystyvät laajemmassa mittakaavassa kertomaan, millä seikoilla on vaikutusta siihen, että opiskelijat ovat sellaisia kuin ovat ja mikä heidät erottaa toisistaan. Lopuissa luvuissa etsitään muiden nuorten osalta myös vastaavia selittäjiä.

Aluksi esitellään korkeakouluopiskelijoita koskeva aineisto ja analysoinnissa käytetyt menetelmät. Korkeakouluopiskelijoiden elinolosuhteita tarkastellaan heidän toimeentulonsa kautta. Paljonko rahaa he ovat saaneet käytettäväkseen vuonna 1994 ja millaista roolia eri rahanlähteet näyttävät opiskelijan toimeentulossa. Pääasiallisia tulonlähteitä opiskelijoille ovat opintotuki ja ansiotyö. Tulonlähteiden suuruus ja merkitys vaihtelee sekä iän että asuinpaikan mukaan. Osa opiskelijoista joutuu myös turvautumaan muihin tulonlähteisiin kuten toimeentulotukeen. Tulot eivät ole tasaisesti jakautuneet opiskelijoiden kesken. Toisilla menee paremmin kuin toisilla.

Luvussa 4 analysoidaan ensin opintotuen osuutta opiskelijan toimeentulosta. Tämän jälkeen siirrytään opiskelijoiden ansiotulojen ja toimeentulotuen käytön kautta opiskelijoiden velkaantumiseen. Kahdessa viimeisessä korkeakouluopiskelijoita käsittelevässä luvussa paneudutaan heidän perhetaustaansa ja heidän nykyiseen perheasemaansa.

Nuorten osalta tarkastellaan aluksi muuttoliikkeen suuruutta pohjoisesta etelään, jonka jälkeen käsitellään heidän toimeentuloaan palkkatulojen ja toimeentulotuen valossa. Nuorisotyöttömyys ja koulutus saavat molemmat oman lukunsa. Viimeisessä luvussa vertaillaan korkeakouluopiskelijoiden ja muiden nuorten elämäntilanteita ja kotitaustaa toisiinsa.

2 Aineisto

Tutkimuksessa on ollut käytössä Tilastokeskuksen korkeakouluopiskelijoista ja nuorista kokoama aineisto vuodelta 1994. Aineisto on frekvenssiaineistoa, jonka muuttajat ovat nominaali- ja järjestysasteikollisia.

Korkeakouluopiskelijoita koskeva aineisto kattaa kaikki Suomen tiedekorkeakoulujen (17) ja taidekorkeakoulujen (4) opiskelijat. Nytemmin tiedekorkeakouluja on yksi vähemmän Eläinlääketieteellisen korkeakoulun liityttyä Helsingin yliopistoon. Vuonna 1994 korkeakouluopiskelijoita on ollut 122196, joista miehiä 58349 ja naisia 63847. Läsnaoleviksi syyslukukaudeksi 1994 heistä oli ilmoittautunut 115015. Aineisto on populaatioaineisto kontingenssitaulukkojen muodossa. Ristiintaulukointi liitteen 1 muuttujiin on ollut käytössä seuraavissa muuttujissa:

1. Opiskelijoiden ikä
2. Opiskeluvuodet
3. Korkeakoulu
4. Opiskelijan valtionveronalaiset tulot erikseen läsnaoleviksi ja poissaoleviksi ilmoittautuneet sekä miehet että naiset
5. Vanhempien yhteenlasketut tulot
6. Vanhempien koulutus korkeamman koulutuksen saaneen vanhemman mukaan
7. Opiskelijan perheasema
8. Opiskeluuala

Nuoria koskeva aineisto kattaa ikäryhmät 15 vuodesta 29 vuoteen. Populaation koko on 988822, josta miehiä 504852 ja naisia 483970. Kuten korkeakouluopiskelijoita koskeva aineisto, myös nuoret on esitetty kontingenssitaulukkojen muodossa. Ristiintaulukointi liitteen 2 muuttujiin on nuorten osalta ollut käytössä seuraavissa muuttujissa:

1. Ikä
2. Perheasema (erikseen kotona asuvat ja kotoa pois muuttaneet)
3. Koulutusaste
4. Asuinlääni

3 Käytetyt menetelmät

Koska kyseessä on populaatio eikä otos, kuvaavat saadut tulokset todellisuutta sellaisenaan, eikä tulosten tulkinnassa tarvitse huolehtia otostutkimuksiin liittyvistä virhemahdollisuuksista. Sitä vastoin se, että aineisto on nominaali- ja järjestysasteikollista rajoittaa kehittyneempien tilastomenetelmien käyttöä aineiston tulkinnassa. Näin ollen esimerkiksi keskiarvon, keskihajonnan ja korrelaatiokertoimien laskeminen ei ole ollut mahdollista.

Järjetyksasteikollisen aineiston analysoinnissa on käytetty pääasiallisesti ehdollista mediaania, jossa yhden muuttujan mediaani on ehdollistettu toisen muuttujan arvoihin. Muuttujien arvojen jakautumista järjestysasteikolla on kuvattu 25% ja 75% kvartiileilla ja suhteellisella (prosentuaalisilla) kertymäfunktioilla, milloin populaation arvojen jakauma on antanut siihen aiheita. Tulokset on havainnollistettu kuvioilla.

Järjetyksasteikollisille muuttujille on kehitetty omat riippuvuutta kuvaavat tunnuslukunsa, jotka perustuvat muuttujien arvojen sijainnin vertailuun järjestysasteikolla. Käytetyt riippuvuusluvut ovat Kendallin ja Spearmanin Taut. Molemmat Taut kuvaavat voimakkuutta, jolla yhden arvon sijoittumista korkeammalle yhden muuttujan järjestysasteikossa seuraa saman arvon sijoittuminen korkeammalle (matalammalle) myös toisen muuttujan järjestysasteikossa. Taut voivat saada arvot välillä $[-1,1]$. Arvolla -1 kyseessä on täydellinen (lineaarinen) negatiivinen riippuvuus, arvolla 1 täydellinen positiivinen riippuvuus ja arvolla 0 ei riippuvuutta ole.

Kendallin osittaista Tau:a on käytetty silloin, kun on haluttu kontrolloida kolmannen muuttujan vaikutusta kahden muun muuttujan väliseen riippuvuuteet. Se vastaa intervalliasteikollisessa aineistossa käytettävää osittaiskorrelaatiokerrointa.

4 Korkeakouluopiskelijat

4.1 Yleistä

Vuonna 1994 Suomessa oli 17 tiedekorkeakoulua ja 4 taidekorkeakoulua. Nyttemmin tiedekorkeakouluja on yksi vähemmän Eläinlääketieteellisen korkeakoulun yhdistyttyä Helsingin yliopistoon. Tilastokeskuksen luokittelun mukaan koulutusaloja on korkeakouluissa 20. Naiset muodostavat korkeakouluopiskelijoiden enemmistön. Heitä on 63847 eli 52% opiskelijoista. Miehiä on 58349, 48% opiskelijoista. Läsnäoleviksi syyslukukaudelle 1994 oli ilmoittautunut 61002 naista ja 54013 miestä. Suomenkielisiä opiskelijoista on 91%, ruotsinkielisiä 7% ja muita kieliä äidinkielenään puhuvia 2%. Enemmistö suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvista on naisia. Taulukossa 1 korkeakoulut on esitetty opiskelijamäärän mukaisessa suuruusjärjestyksessä.

Korkeakoulu	yhteensä	%	naisten osuus %
Helsingin yliopisto	29263	23,9	61,7
Tampereen yliopisto	11654	9,5	63,4
Turun yliopisto	11418	9,3	62,4
Teknillinen korkeakoulu	11069	9,1	18,9
Oulun yliopisto	10700	8,8	48,9
Jyväskylän yliopisto	8906	7,3	63,2
Tampereen teknillinen korkeakoulu	6504	5,3	17,6 (2)
Joensuun yliopisto	5456	4,5	62,2
Åbo Akademi	4799	3,9	58,3
Helsingin kauppakorkeakoulu	3715	3,0	46,2
Kuopion yliopisto	3489	2,9	67,8 (1)
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	3045	2,5	22,0
Vaasan yliopisto	2786	2,3	54,6
Lapin yliopisto	2167	1,8	61,5
Svenska Handelshögskolan	1989	1,6	42,2
Turun kauppakorkeakoulu	1943	1,6	51,0
Sibelius-Akatemia	1240	1,0	56,3
Taideteollinen korkeakoulu	1229	1,0	60,9
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	372	0,3	79,9
Teatterikorkeakoulu	294	0,2	57,0
Kuvataideakatemia	158	0,1	62,4

(1) naisvaltaisin korkeakoulu (ilman Eläinlääketieteellistä korkeakoulua)
(2) miesvaltaisin korkeakoulu

Taulukko 1

Koulutusalojen mukainen luokittelu on osalla aloista hyvin ylimalkainen ja toisilla taas hyvinkin pikkutarkka. Esimerkiksi teknillisellä ja kaupallisella alalla yksi koulutusala kataa kokonaisia korkeakouluja. Koulutusaloittainen suuruusjärjestys on esitetty taulukossa 2.

Koulutusala	Yhteensä	%	Naisten osuus %
Teknillistieteellinen koulutus	23904	19,6	18,0 (2)
Humanistinen koulutus	20432	16,7	75,4
Luonnontieteellinen koulutus	16470	13,5	43,6
Yhteiskuntatieteellinen koulutus	12611	10,3	60,1
Kauppätieteellinen koulutus	11888	9,7	44,1
Kasvatustieteellinen koulutus	10392	8,5	77,3
Lääketieteellinen koulutus	5821	4,8	60,4
Oikeustieteellinen koulutus	4011	3,3	51,5
Maatalous-metsätieteellinen koulutus	2970	2,4	50,3
Terveystieteellinen koulutus	2127	1,7	95,2 (1)
Teologinen koulutus	1814	1,5	52,0
Psykologinen koulutus	1525	1,2	75,4
Taideteollinen koulutus	1398	1,1	62,6
Farmasian koulutus	1248	1,0	83,4
Musiikkialan koulutus	1224	1,0	56,0
Hammaslääketieteellinen koulutus	741	0,6	69,5
Liikuntatieteellinen koulutus	612	0,5	46,3
Eläinlääketieteellinen koulutus	371	0,3	79,9
Teatteri- ja tanssialan koulutus	326	0,3	56,3
Kuvataiteiden koulutus	152	0,1	62,2

(1) naisvaltaisin koulutusala
(2) miesvaltaisin koulutusala

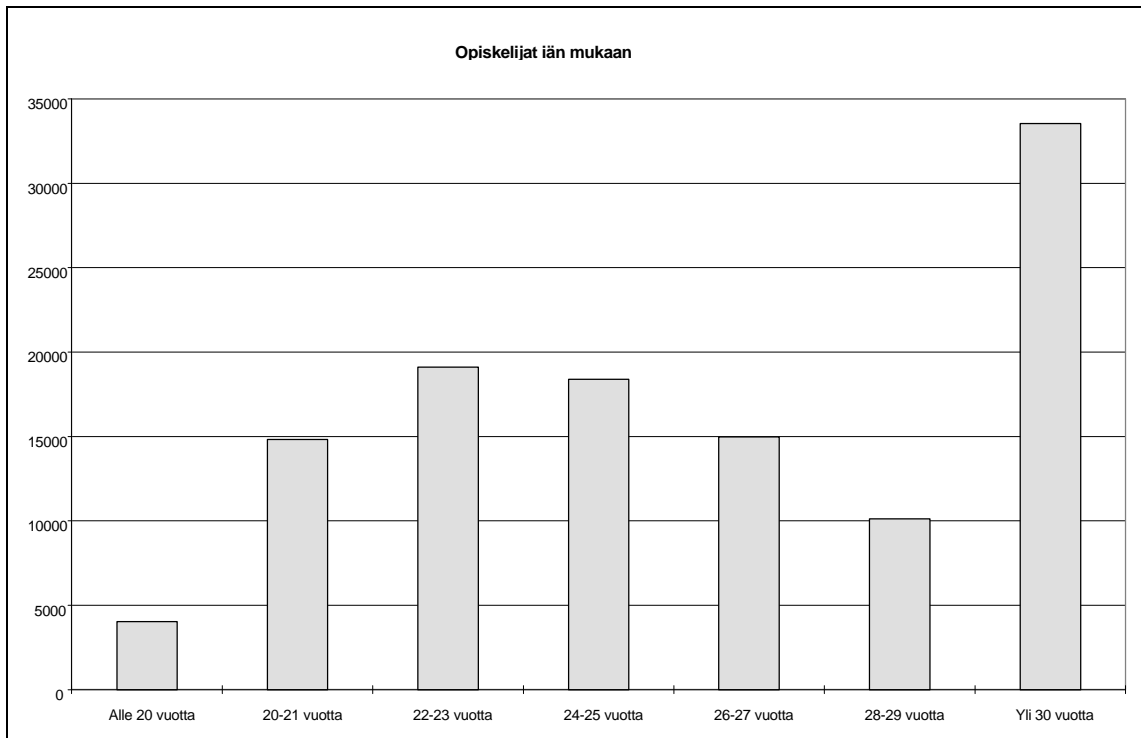
Taulukko 2

Opiskelijoiden ikä- ja opiskeluvuosijakaumat käyvät ilmi kuvioista 1 ja 2. Opiskeluvuosissa mitattuna selkeästi suurimman ryhmän muodostavat 1-2 vuotta opiskelleet. Heitä on neljännes opiskelijoista. Lällä mitattuna suurin ryhmä ovat yli kolmekymmenvuotiaat opiskelijat. Heitä on lähes 30% opiskelijoista. Osaltaan heidän suuri osuutensa selittyy myöhäisellä opintojen aloittamisella.

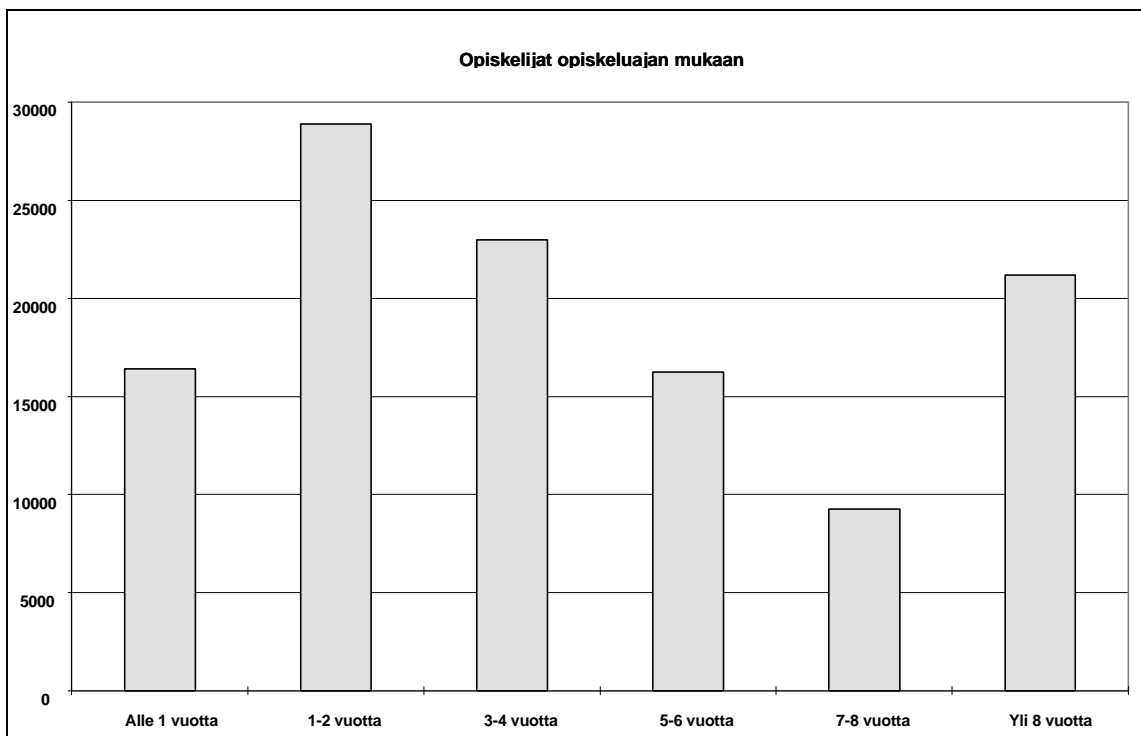
Korkeakoulussa opintonsa syksyllä 1994 on aloittanut 16413 uutta opiskelijaa, mutta vain hieman yli 4000 heistä on ollut saman kevään ylioppilaita. Ylioppilaaksi tullessaan suurin osa nuorista on 18-19 -vuotiaita, mutta sen ikäisiä uusia opiskelijoita on korkeakouluissa opintonsa aloittanut vain 4040 eli 25% uusista opiskelijoista.

Tyypillistä onkin se, että joko lukion jälkeen pidetään vapaaehtoisesti välivuotia tai että korkeakouluun pyritään useampana vuotena. Uusista opiskelijoista 35% on ollut työttöminä ennen opintojensa aloittamista. Heistä viidennes on ennen opiskelun aloittamista ollut työttömänä yli vuoden ja lähes 60%:lla työttömyyttä on kestänyt alle puoli vuotta. Korkeakoulussa opintonsa aloittava on yleisimmin 20-21 -vuotias. Samaa myöhäistä opintojen aloitusta kuvaa myös se, että yli 8 vuotta opiskelleita on noin 12000 vähemmän kuin yli 30-vuotiaita ja joka kahdeksas opintonsa aloittava on yli 30-vuotias.

Kuvio 1. Opiskelijat iän mukaan

Kuvio 2. Opiskelijat opiskeluajan mukaan

Järjestysasteikollisten muuttujien mukaan on mahdollista muovata kuva mediaaniopiskelijasta. Mediaanihan on asteikolla se luokka, jossa kertymä saavuttaa 50%. Mediaaniopiskelija näyttää seuraavalta:

Mediaaniopiskelija on 26-27-vuotias ja hän opiskelee neljättä vuotta korkeakoulussa. Hän on vuoden aikana ollut töissä kolmesta viiteen kuukauteen ja saanut palkkatuloja yli 20000 mutta alle 30000 markkaa. Vuoden aikana hänellä on ollut yksi työsuhde. Tulonsiirtojen avulla mediaaniopiskelijalla on valtionveronalaisia tuloja ollut 25000-49999 mk. Opintorahaa hän on saanut 5000-9999 markkaa. Opintolainaa hän sitä vastoin ei ole hakenut (vain 34% opiskelijoista on hakenut opintolainan valtiontakausta). Ennestään hänellä on kuitenkin opintolainaa alle 25000 markkaa.

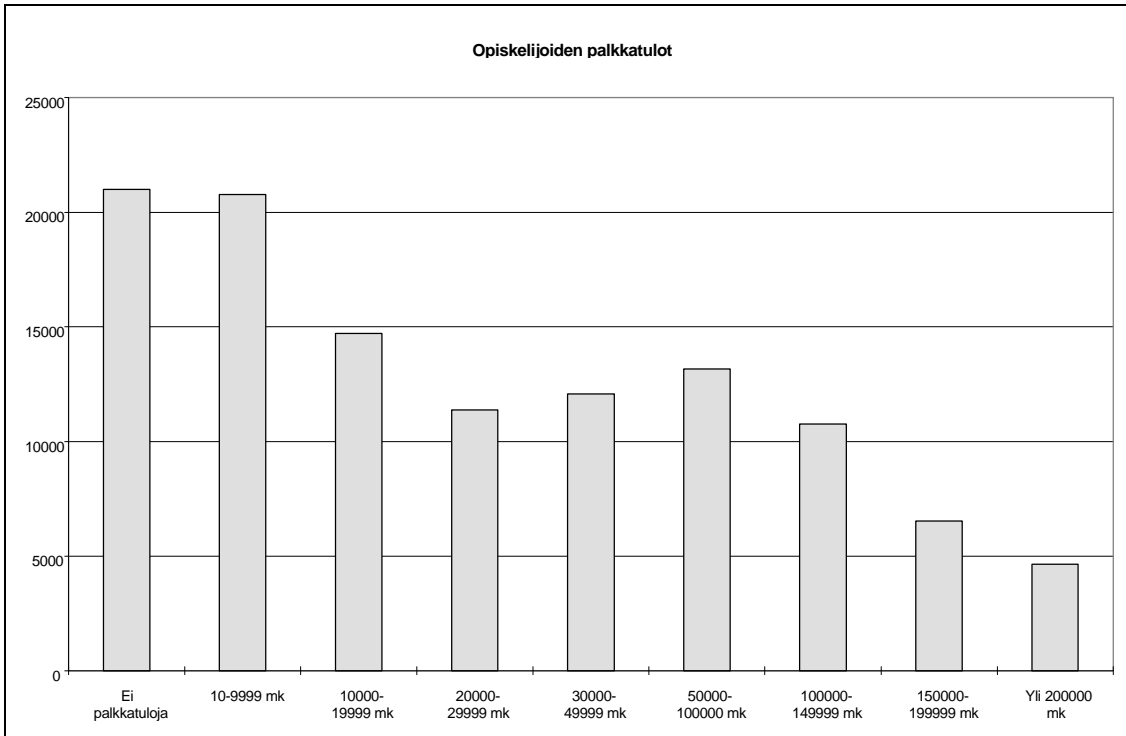
Vähintään toisella hänen vanhemmistaan on ylempi keskiasteen tutkinto ja hänen vanhempiansa yhteenlasketut vuositulot ovat yli 200000, mutta alle 250000 markkaa. Verotettavaa varallisuutta heillä on 100000-199999 markkaa. Mediaaniopiskelija on muuttanut pois vanhempiansa luona (33% asuu kotona) ja asuu tällä hetkellä avo- tai avioliitossa (38%). Lapsia on joka viidennellä opiskelijalla.

4.2 Läsnaoleviksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden taloudellinen asema

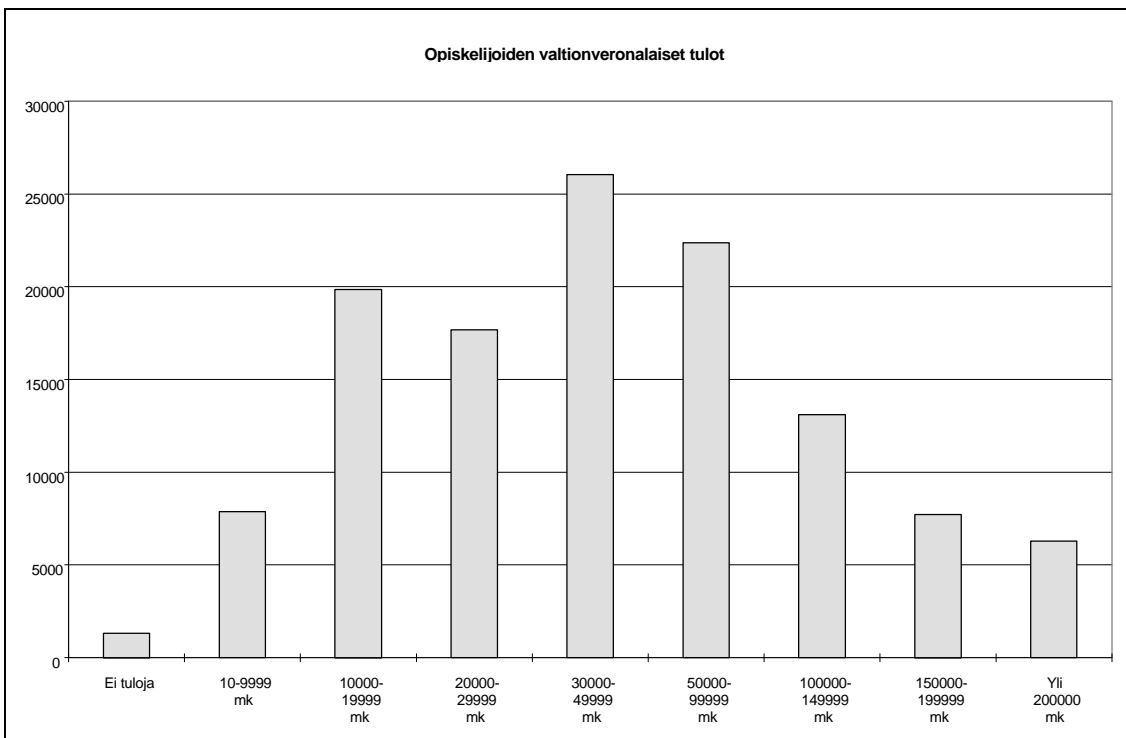
4.2.1 Yleistä

Opiskelijoiden pääasialliset tulolähteet ovat opintotuki ja asumislisä, työstä saatavat palkkatulot sekä toimeentulotuki. Näiden tulonlähteiden osuus opiskelijan toimeentulosta vaihtelee niin iän, opiskeluvuosien, opiskelupaikan, sukupuolen kuin perhetaustan mukaan. Tässä luvussa tarkastellaan erikseen kunkin ominaisuuden vaikutusta opiskelijan toimeentulon muodostumiseen ja sen suuruuteen. Aluksi luodaan yleiskatsaus koko opiskelijajoukon toimeentuloon.

Enemmistö opiskelijoista selviää elämisestään kohtuullisen pienellä rahasummalla. Yli puolella opiskelijoista valtionveronalaiset tulot jäivät alle 40000 markan ja lähes neljäsosa tuli toimeen alle 20000 markan veronalaisilla tuloilla. Tälle neljäsosalle pääasiallinen tulonlähde on ollut opintoraha, sillä kolmella neljäsosalla heistä ei ollut lainkaan ansiotuloja. Kaikkiaan vaille ansiotuloja on jäänyt 18,3% opiskelijoista. He ovat myös suurin yksittäinen tuloluokkaryhmä palkkatuloilla mitattuna. Toiseksi suurin ryhmä, 18,1% opiskelijoista on ansainnut alle 10000 markkaa ja lähes puolella opiskelijoista palkkatulot alittavat 20000 markkaa. Tiedot käyvät ilmi myös kuvioista 3 ja 4. Kuvioissa 3 ja 4 on esitetty kaikkien läsnäoleviksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden palkkatulojakauma ja valtionveronalaisten tulojen jakauma. Mikäli otetaan huomioon vain opiskelijat, joita ei ole tilastoissa luokiteltu pääasiallisen toimintansa mukaan työllisiksi, on pienituloisten osuus vieläkin suurempi. Tällöin lähes 60%:lla veronalaiset tulot jäävät alle 30000 markan ja 57% on ansainnut vuoden aikana alle 10000 markkaa. Työllisiksi on korkeakouluopiskelijoista luokiteltu 41%.

Kuvio 3. Opiskelijoiden palkkatulojakauma

Kuvio 4. Opiskelijoiden valtionveronalaiset tulot

Opiskelijoiksi luokiteltujen suuri enemmistö, 88%, on saanut opintorahaa. Sitä vastoin työllisiksi luokitelluista opintorahaa on saanut vain 40%. Molemmissa ryhmissä on tyypillisintä, että opintorahaa on saatu yli 10000 mutta alle 20000 markkaa. Tähän haarukkaan mahtuu 7-11 kuukauden täysimääräinen opintoraha. Kaikkiaan opintorahaa on saanut 66,9% opiskelijoista. Opintoraha onkin suurimmalle osalle opiskelijoista pääasiallinen toimeentulon lähde. Opintotuen toinen komponentti, opintolaina, on sitä vastoin on harvemman opiskelijan toimeentulon osa. Opintolainan

valtioneuvostoa on hakenut reilu kolmannes opiskelijoista. Huomattavaa on se, että valtioneuvoston hakeminen ei samalla tarkoita, että opintolainaa olisi tosiasiallisesti nostettu. Se pikemminkin kuvaa sitä, kuinka moni on halunnut säilyttää mahdollisuuden rahoittaa opintojaan velkarahalla.

Toiseksi suurimmaksi ryhmäksi nousee valtionveronalaisilla tuloilla mitattuna tuloluokka 10000-24999 mk. Tähän tuloluokkaan kuuluu 27470 opiskelijaa eli 24% opiskelijoista. Ryhmä on selkeästi riippuvainen valtion tulonsiirroista. Heistä opintorahaa on saanut yhteensä 95% ja yli 10000 mk 70%. Palkkatuloja 87%:lla on alle 10000 mk. Lisäksi on kaksi kertaa todennäköisempää, että tähän ryhmään kuuluva on saanut toimeentulotukea. Kun kaikista opiskelijoista toimeentulotukeen on joutunut turvautumaan 7% opiskelijoista, on tuloluokassa 10000-24999 mk siihen turvautunut 14%. Ryhmällä, jolla valtionveronalaisten tulot jäävät alle 50000 markan on myös tyypillistä, että opintoja rahoitetaan opintolainalla. Lähes puolet on hakenut opintolainan valtioneuvostoa. Muissa tuloluokissa opintolainaa on hakenut vain 17%.

4.2.2 Opintotuki

Opiskelijoiden pääasialliseksi tulonlähteeksi täyspäiväisen opiskelun mahdollistamiseksi on luotu opintotukijärjestelmä. Opintotuki jakautuu kolmeen komponenttiin, opintorahaan, opintolainaan ja asumislisään. Vuonna 1994 täysimääräinen opintoraha on ollut 1570 markkaa kuukaudessa ja maksimaalinen opintolainan valtioneuvosto 1300 markkaa kuukaudessa. Opintoraha on veronalaista tuloa ja sen saanti näkyy myös valtion veronalaisten tulojen taulukossa. Käytännössä valtionveronalaisten tulojen ja palkkatulojen erotus on juuri opintorahan suuruinen. Tämä käy ilmi myös verrattaessa kuvioiden 3 ja 4 pylväitä toisiinsa. Läsnäoleviksi ilmoittautuneista opiskelijoista 66,9% on saanut opintorahaa. Miesten ja naisten välillä eroja ei juuri ole. Korkeakouluittain opintorahan saaneiden osuus vaihtelee Tampereen yliopiston 59%:sta Eläinlääketieteellisen korkeakoulun ja Kuvataideakatemia yli 80%:iin. Suuremmista tiedekorkeakouluista suhteellisesti eniten opintorahaa ovat saaneet Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun opiskelijat, joista opintorahaa saaneita on noin 80%. Erot opintorahan saannissa selittyvät suurelta osin eri korkeakoulujen opiskelijoiden opiskeluaikajakaumalla. Korkeakouluissa, jossa on suhteellisen vähän opintorahan saajia on myös paljon pitkästi opiskeleita.

Opintotuen osalta on havaittavissa, että opintolainan valtioneuvoston hakeminen vaihtelee korkeakouluittain. Vertailussa on eliminoitu opintotukea saamattomien osuus ja verrattu kuinka moni opintorahaa saaneista on myös hakenut opintolainan valtioneuvostoa. Seitsemän korkeakoulun opintorahaa saaneista opiskelijoista alle puolet on myös hakenut opintolainan valtioneuvostoa. Korkeakoulut ovat järjestyksessä Teknillinen korkeakoulu, Svenska handelshögskolan, Åbo Akademi, Sibelius-Akatemia, Helsingin yliopisto, Helsingin kauppakorkeakoulu ja Turun yliopisto. Yleisintä opintolainan valtioneuvoston hakeminen on Teatterikorkeakoulussa, Kuvataideakatemiassa sekä Lapin, Vaasan ja Tampereen yliopistoissa. Niissä opiskelevista takausta on hakenut yli 60% opiskelijoista.

Seuraavassa taulukossa on esitetty korkeakoulut opintorahan saaneiden suhteellisten osuuksien mukaan suuruusjärjestyksessä. Toisessa sarakkeessa on esitetty opintorahaa saaneet ja kolmannessa opintolainan valtioneuvoston saaneiden suhteelliset osuudet opintorahaa saaneista. Viimeisessä sarakkeessa on esitetty yli 7 vuotta opiskeleiden osuudet.

Korkeakoulu	Opintorahaa saaneet %	Opintolainan takausta hakeneet %	Yli 7 vuotta opiskelleet %
Kuvataideakatemia	87,9	71,0	7,8
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	82,7	50,2	16,5
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	79,9	54,0	19,3
Teatterikorkeakoulu	78,7	76,4	6,6
Joensuun yliopisto	77,7	58,9	16,7
Vaasan yliopisto	74,7	61,3	13,8
Svenska handelshögskolan	73,5	42,6	16,5
Lapin yliopisto	71,7	63,5	14,0
Jyväskylän yliopisto	71,6	54,9	21,0
Turun kauppakorkeakoulu	71,5	54,5	17,9
Taideteollinen korkeakoulu	71,2	60,0	21,5
Oulun yliopisto	70,6	54,0	25,6
Tampereen teknillinen korkeakoulu	69,1	54,3	23,1
Turun yliopisto	69,1	47,9	27,1
Åbo Akademi	67,4	44,6	27,2
Sibeliuksen Akatemia	64,6	46,2	20,6
Helsingin kauppakorkeakoulu	63,3	47,3	29,0
Kuopion yliopisto	62,9	55,1	21,9
Helsingin yliopisto	62,6	46,3	30,8
Teknillinen korkeakoulu	62,6	42,2	34,6
Tampereen yliopisto	58,9	61,0	31,5

kursivoiduilla numeroilla alle 50%:n lainaajaosuudet
lihavoiduilla numeroilla yli 50%:n lainaajaosuudet

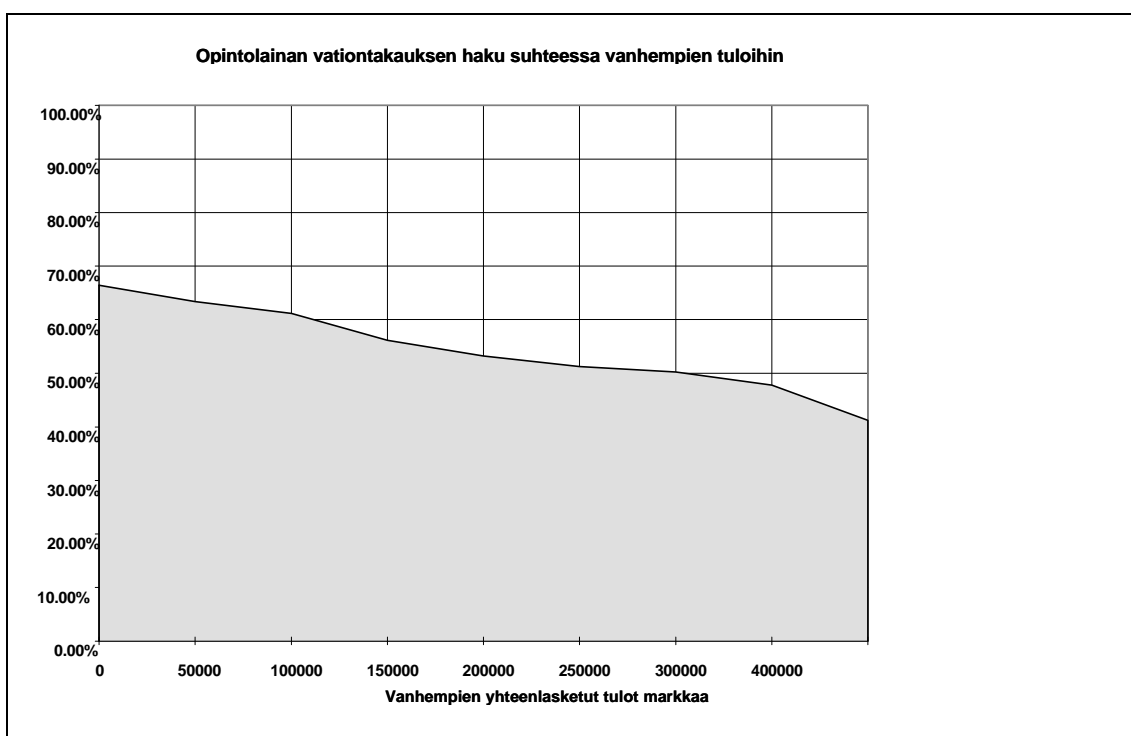
Taulukko 3

Opintorahan saaneiden osuus keskittyy, kuten etukäteen voi jo ennakkoida, nuoriin ja suhteellisen vähän aikaa opiskelleisiin. Ikäryhmässä 20-23 -vuotiaat opintorahaa on saanut lähes jokainen (yli 97%), 24-25 -vuotiaista 94% ja 26-27 -vuotiaista 78%. Vastaavasti alle seitsemän vuotta opiskelleista opintorahaa on saanut noin 85%. Heitä vanhemmilla ja pitempään opiskelleilla opintorahan saaneiden osuus putoaa siten, että hieman yli puolet 28-29 -vuotiaista ja alle puolet 7-8 vuotta opiskelleista on saanut opintorahaa. Yli 8 vuotta opiskelleista opintorahaa saaneita on enää 9%.

Markoissa mitattuna kaikkein vähiten opintorahaa ovat saaneet alle 20-vuotiaat. He ovat saaneet opintorahaa keskimäärin 4996 markkaa. Tämä johtuu kahdesta syystä. He ovat opiskelleet korkeakoulussa vasta syyslukukauden, miltä ajalta ovat pystyneet saamaan opintorahaa ja heidän kuukausittainen opintorahansa on yli 20-vuotiaiden opintorahaa pienempi. Alle 20-vuotiaat ovat myös opintolainojen osalta poikkeuksellinen ryhmä. Heistä niillä, jotka ovat saaneet opintolainan valtiontakauksen, saadun takauksen suuruus ylittää opintorahan suuruuden. Keskimääräinen opintolainan valtiontakaus heille on 6076 markkaa. Seuraavassa ikäryhmässä, 20-21 -vuotiaat, keskimääräinen opintorahan suuruus on 9871 markkaa. Noin puolet tästä ryhmästä on saanut opintorahaa vain syyslukukaudelta ja toinen puolikas myös kevätlukukaudelta. Opintorahaa saaneilla 22-25 -vuotiailla opintorahan suuruus on ollut keskimäärin yli 13500 markkaa. Heistä noin 80% on saanut opintorahaa 10000-19999 markkaa, mihin väliin mahtuvat 7-12 kuukauden opintorahat. Keskimääräinen opintorahan suuruus on pienempi vanhemmilla opiskelijoilla. Yli 30-vuotiaiden keskimääräinen opintoraha on ollut noin 11000 markkaan.

Opintolainan valtiontakausta opiskelijien rahoitukseen on hakenut 33,7% miehistä ja 34,9% naisista. Kuitenkin tätä pienempi osuus opiskelijoista on todellisuudessa lainaa nostanut, sillä tilastoista käy ilmi vain se, kuinka moni on edes halunnut säilyttää itsellään mahdollisuuden rahoittaa opintojaan lainarahalla. Mielekkäintä opintolainoissa on verrata niitä opintorahaa nostaneisiin. Todennäköistä on nimittäin se, että pelkkää opintolainaa on hyvin harva hakenut. Pikemminkin on niin, että opintorahaa haettaessa joko haetaan tai ollaan hakematta opintolainan valtiontakausta. Niistä, jotka ovat saaneet opintorahaa on opintolainan valtiontakauksen hakenut ja saanut 51,3%. Uusista opiskelijoista heitä on 44% ja opintojen edetessä lainaa hakeneiden osuus kasvaa siten, että 1-6 vuotta opiskelleista heitä on 53%. Iän mukaan mitattuna kuva on samankaltainen. Alle 22-vuotiaista opintorahaa saaneista opintolainaa hakeneita on 36% ja 22-30 -vuotiaista 54%. Yli kolmekymmenvuotiaita opintorahaa saaneita on vain 18%, mutta heistä peräti 74% on myös hakenut lainaa. Keskimääräinen opintolainan valtiontakaus on ollut 9745 markkaa.

Mielenkiintoisin yhteys löytyy opintolainaa hakeneiden ja vanhempien tulojen välillä. Kun vähätuloisten vanhempien opintorahaa saaneista lapsista opintolainaa on hakenut 66%, on korkeatuloisten vanhempien lapsilla vastaava luku 41%. Kuviossa 5 on esitetty osuus opiskelijoista, jotka opintorahan lisäksi ovat hakeneet opintolainaa vanhempien yhteenlaskettujen tulojen mukaan jaoteltuna. Vaikuttaakin siltä, että hyvätuloisten vanhempien lasten tarvitsee harvemmin turvautua opintolainaan juuri vanhemmilta saatavan tuen ansiosta, sillä tuskin he elävät huonotuloisten vanhempien lapsia vaatimattomammin.

Kuvio 5

Asumistukea on saanut 19,6% opiskelijoista. Yleisimmillään asumistukea ovat saaneet 1-4 vuotta opiskelleet. Heistä asumistukea on saanut lähes neljäsosa. Yli 8 vuotta opiskelleista asumistukea on saanut enää 8%. Keskimääräinen asumistuki on ollut

8096 markkaa. Iän mukaan markkamääräisesti vähiten asumistukea ovat saaneet alle 22-vuotiaat. Heillä asumistuen suuruus jää noin 6000 markkaan. Vanhemmissa ikäryhmissä asumistuen keskimääräinen koko pysyytylee 8000 markan yläpuolella.

Asumistuen osalta suurimmat erot löytyvät perheaseman perusteella. Vanhempiansa luona asuvista asumistukea on saanut 18,8% ja kotoa pois muuttaneista 20,0%. Molemmissa ryhmissä asumistukea saaneiden enemmistö on saanut tukea alle 10000 markkaa. Eniten asumistukea ovat saaneet yksinhuoltajaäidit. Heistä asumistukea on saanut 43,7%. He ovat myös ryhmä, jossa kaikkein suurin osa tukea saaneista on (63,8%) on saanut tukea yli 10000 markkaa. Toiseksi yleisimmin asumistukea ovat saaneet lapsettomat avoparit. Heistä 30,5% on asumistukea saanut ja tukea saaneista 62,8%:lla tuki on ylittänyt 10000 markkaa. Perheettömistä asumistukea on saanut 19,6% ja enemmistöllä tuki on jäänyt alle 5000 markan. Kaikkein harvimmoin asumistukea ovat saaneet avioparit, joilla on lapsia. Heistä tukea on saanut 10,6%. Tämä johtuu siitä, että aviopareilla tulot ovat muita opiskelijoita suuremmat. Kuitenkin aviopareilla, jotka ovat asumistukea saaneet, on yli puolella tuki ylittänyt 10000 markkaa.

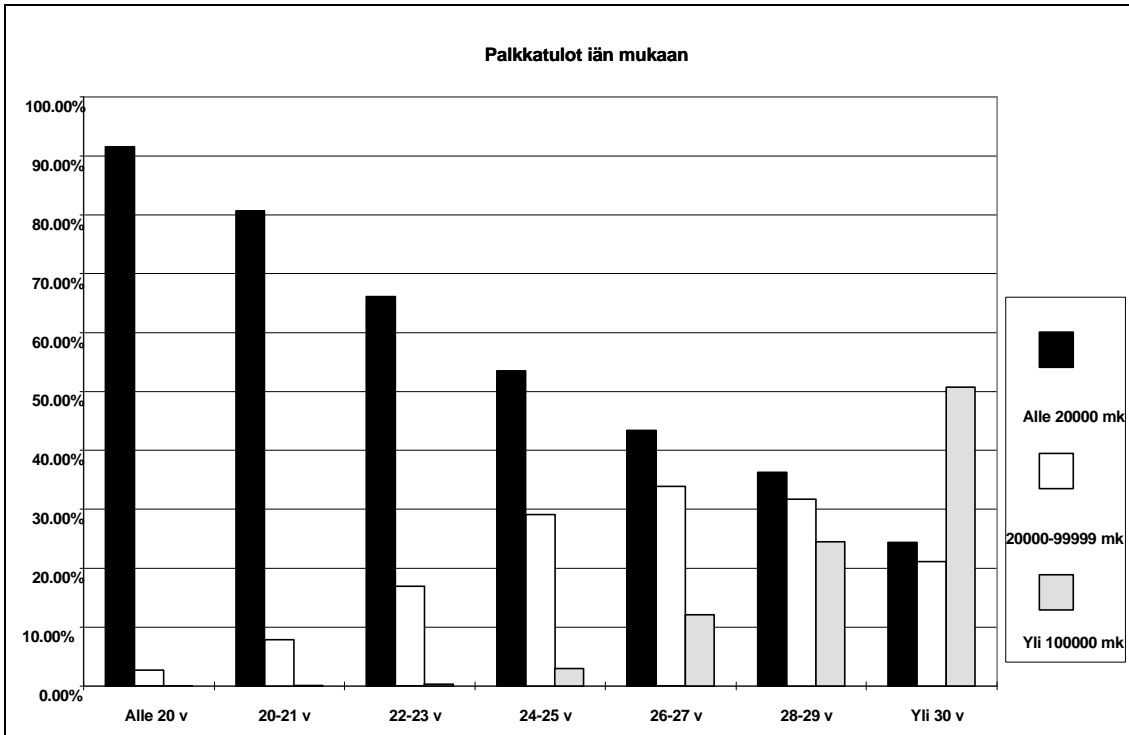
4.2.3 Työssäkäynti

Opintotuen ohella opiskelijoiden opiskeluaikaiset ansiotulot muodostavat tärkeän osan opiskelijoiden toimeentulosta. Työssäkäynti vaihtelee huomattavasti iän, opiskeluvuosien kuin opiskelupaikankin osalta. Tyypillisin työsuhde on ollut vuoden mittainen tai sitä pitempi. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä syystä, että pitkään opiskelleiden osuus kaikista opiskelijoista on suuri ja heistä suurimmalla osalla on ollut pitkä työsuhde. Yli 12 kuukautta työskennelleitä onkin lähes neljäsosa kaikista opiskelijoista. Lyhyemmän aikaa opiskelleilla yleisin työsuhde on ollut kesätyö, sillä tyypillisin työsuhteen pituus on heillä ollut 3-5 kuukautta. Tällaisia työsuhteita on ollut 17,5%:lla opiskelijoista. Huomionarvoista on kuitenkin se, että yli kolmasosalla opiskelijoista ei ole ollut minkäänlaista työsuhdetta vuoden aikana.

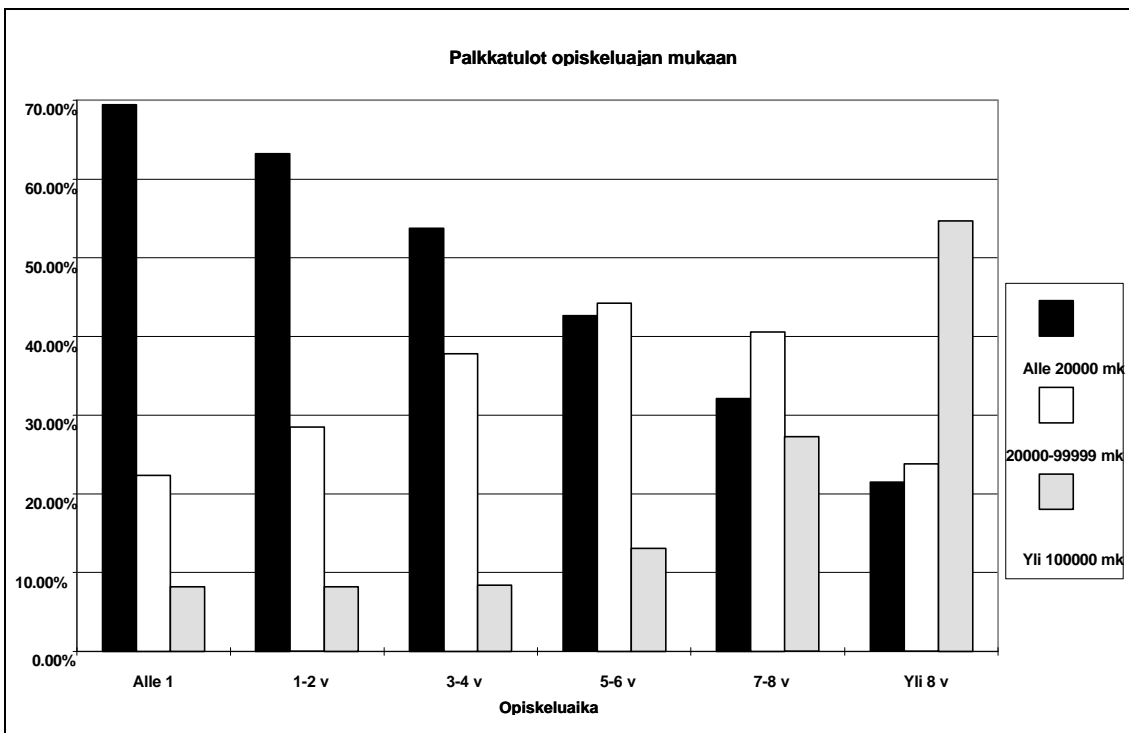
Kaksi opiskelijan työssäkäynttin eniten vaikuttavaa tekijää ovat opiskelijan ikä ja opiskeluvuodet. Valtionveronalaisten tulojen ja iän riippuvuutta kuvaavat Kendallin ja Stuartin Tau:t ovat 0,49 ja 0,47, mitä voidaan pitää kohtalaisen voimakkaana riippuvuutena. Opiskeluvuosien osalta riippuvuusluvut ovat hieman pienemmät, molemmat 0,36. Palkkatulojen ja iän riippuvuutta kuvaavat Tau:t ovat 0,42 ja 0,39 ja palkkatulojen ja opiskeluaajan 0,32 ja 0,31. Hienoinen ero opintoajan ja iän välillä selittyy sillä, että vanhempana opintonsa aloittaneilla on aiemmin hankittua työkokemusta ja/tai koulutusta, jota he voivat hyödyntää opiskeluaikaisista työsuhteista kilpailtaessa.

Iän myötä lisääntyvä työssäkäynti käy ilmi kuviossa 7. Kuvion vasemmanpuoleisella pylväsrivillä on esitetty alle 20000 markkaa ansainneiden, keskimmaisella 20000-100000 markkaa ansainneiden ja oikeanpuoleisella yli 100000 markkaa ansainneiden osuudet iän mukaan eriteltyinä. Alle 27-vuotiaista yli 50%:lla palkkatulot jäävät alle 20000 markan, kun vastaavasti yli 30-vuotiailla 51%:lla palkkatulot ylittävät 100000 markkaa. Kuviossa 8 palkkatulot on eritetty opiskeluvuosien mukaan. Vaikutus on samansuuntainen kuin iällä: yli 50%:lla vähemmän kuin viisi vuotta opiskelleilla palkkatulot alittavat 20000 markkaa ja 53%:lla yli kuusi vuotta opiskelleista palkkatulot ylittävät 80000 markkaa. Yli 8 vuotta opiskelleiden enemmistöä ei voitane pitää enää täyspäiväisinä opiskelijoina, vaan kokonaan työelämässä olevina. Heistä 55%:lla on työsuhde, joka on kestänyt vähintään vuoden ja 70%:lla vähintään puoli vuotta. Näyttääkin siltä, että tutkinnon suorittaminen ei ole työnsaannin kannalta välttämätöntä.

Tätä ryhmää ei voi pitää ongelmana, sillä he hyödyttävät yhteiskuntaa työllään, vaikkei heillä korkeakoulututkintoa olekaan. Todellisina viivästyjinä voidaan pitää sitä viidennestä yli 8 vuotta opiskelleista, jotka eivät ole edes työelämässä. Tällä ryhmällä vuotuinen palkkatulo jää alle 20000 markan, eikä opintotukikaa enää ole heidän tulonlähteensä.

Kuvio 7

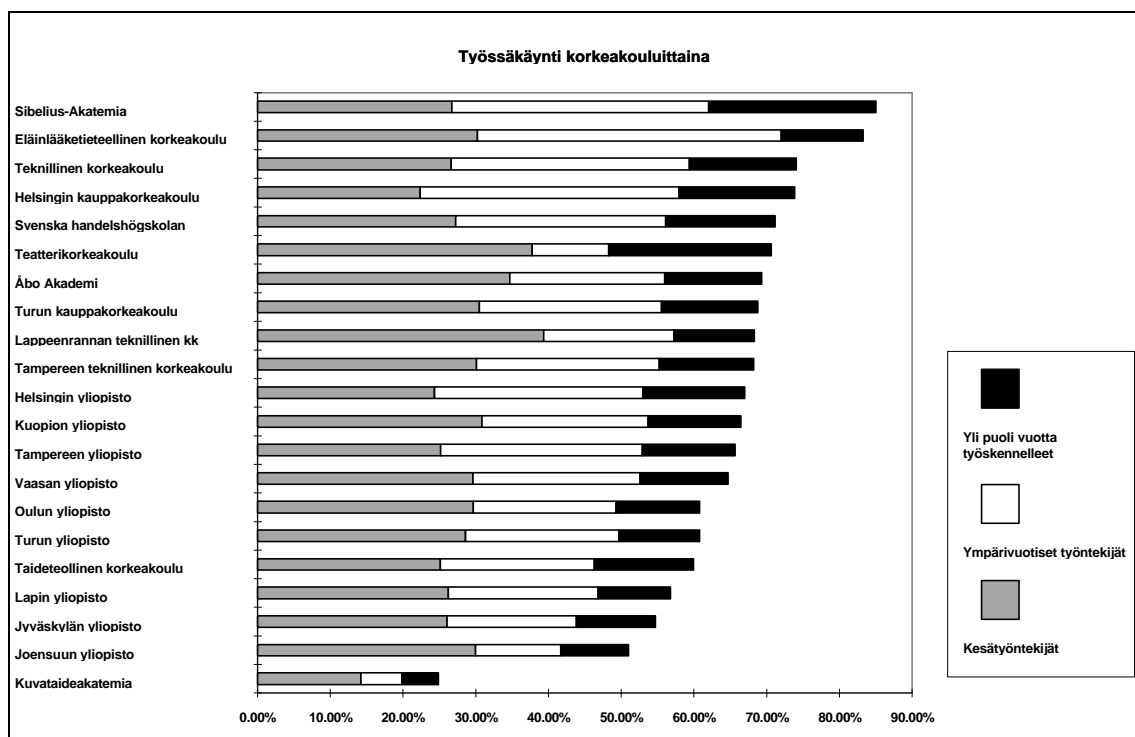

Kuvio 8

Korkeakouluittain mitattuna työssäkäynnin yleisyys ja sen mukana tulot vaihtelevat huomattavasti. Valtionveronalaisten tulojen mukaan heikkotuloisimmat opiskelijat löytyvät Kuvataideakatemiasta sekä Joensuun ja Jyväskylän yliopistoista. Näissä korkeakouluissa yli 30%:lla opiskelijoista valtionveronalaiset tulot jäävät alle 20000 markan. Hyvätuloisimmat opiskelijat mediaanilla mitattuna löytyvät puolestaan Helsingin kauppakorkeakoulusta ja Teknillisestä korkeakoulusta. Jälkimmäiset ovat selkeästi ammattiorientoituneita korkeakouluja ja niiden opiskelijoilla on paikkakunnallaan ollut mahdollista työllistyä opintojen aikana. Helsingin kauppakorkeakoulussa mediaanitulo on tulo luokassa 50000-74999 markkaa. Vastaavasti alle 75000 markan vuosituloihin kuuluu Joensuun opiskelijoista noin 85%. Helsingin kauppakorkeakoulussa yli vuoden mittaisessa työsuhteessa on ollut 39% opiskelijoista kun taas Joensuussa vain 14%:lla on ollut tällainen työsuhte.

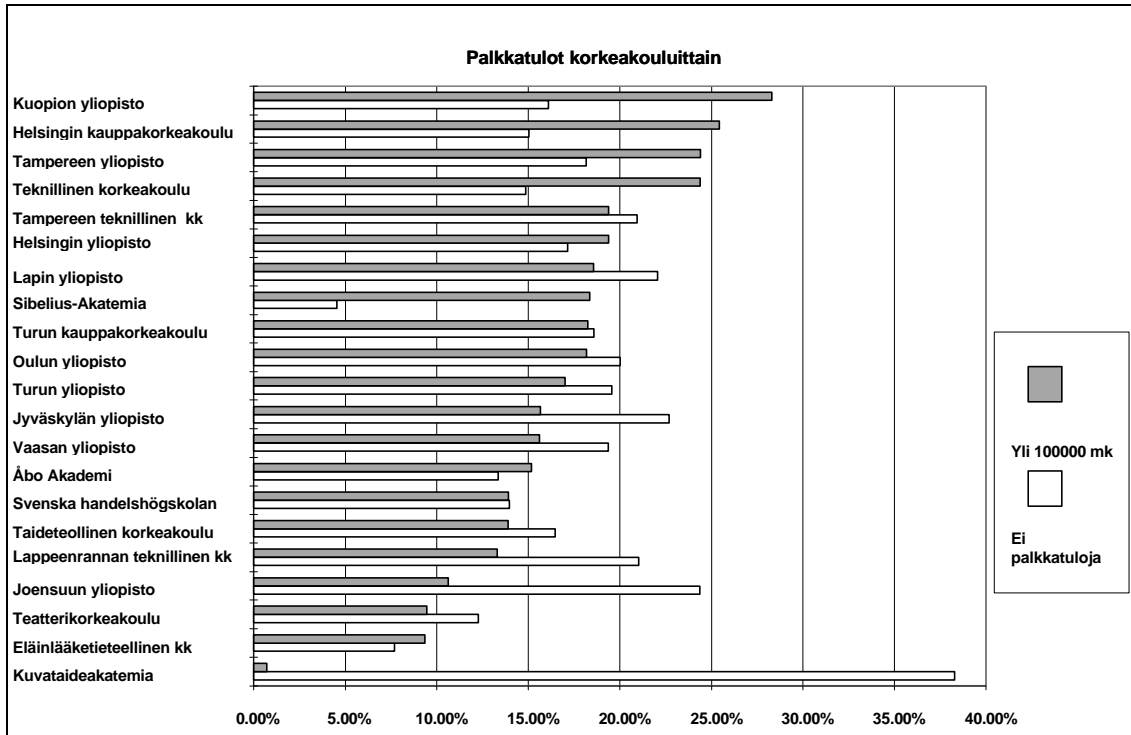
Työssäkäynnin yleisyys korkeakouluittain on esitetty kuviossa 9. Työssäkäynnin yleisyyttä kuvaavat pylväät on jaettu kolmeen osaan, millä on kuvattu eri pituisten työsuhteiden osuuksia kaikista työsuhteista. Kesätöiksi on määritelty kaikki alle puoli vuotta kestäneet työsuhteet ja ympärivuotiseksi 12 kuukautta ja sitä pitemmät työsuhteet. Yleisintä työssäkäyntiä on ollut eteläsuomalaisissa yksialaisissa korkeakouluissa. Esimerkiksi Teknillisessä korkeakoulussa vain 26% opiskelijoista ei ole ollut töissä lainkaan tai vähemmän kuin kuukauden. Vastaavasti työssäkäynti on ollut melko harvinaista Joensuun ja Jyväskylän yliopistoissa opiskelevien keskuudessa. Joensuussa opiskelevista on yli kuukauden töissä ollut vain 51% ja Jyväskylässäkin vain 55%. Näille kahdelle monialiselle yliopistolle on tyypillistä se, että ne ovat suuria sijaintipaikkakuntansa kokoon verrattuna. Omalta opiskelupaikkakunnalta työnsaanti on hankalaa. Toisaalta kesätöihin toiselle paikkakunnalle lähteminen aiheuttaisi kahden vuokra-asunnon loukun, mikäli ei haluta irtisanoa opiskelupaikkakunnan asuntoa ja siten ottaa riskiä asunnon saamisesta syksyllä opiskelupaikkakunnalle palattaessa.

Kuvio 9

Vastaavanlainen kuva korkeakouluista saadaan esittämällä palkkatulottomien ja yli 100000 markkaa ansainneiden osuudet kunkin korkeakoulun opiskelijoista. Näin on tehty kuviossa 10. Yli viidenneksellä Kuvataideakatemiassa, Joensuun, Jyväskylän, Lapin

ja Oulun yliopiston sekä Lappeenrannan ja Tampereen teknillisen korkeakoulun opiskelijoista ei ole ollut lainkaan palkkatuloja. Vastaavasti noin neljänneksellä Kuopion ja Tampereen yliopiston sekä Helsingin kauppakorkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun opiskelijoista palkkatulot ylittivät 100000 markkaa. Kuopion yliopistoa lukuunottamatta näissä korkeakouluissa on paljon pitkään opiskelleita.

Kuvio 10

Korkeakoulut voidaan laittaa "paremmuusjärjestykseen" myös mediaanitulon mukaan. Mikäli oletetaan tasainen jakauma tuloluokan sisällä, jossa mediaanikertymä saavutetaan, saadaan taulukon 4 mukainen järjestys laskennallisine mediaanituloineen. Tiedekorkeakouluissa mediaanin vaihteluväli on yli 20000 markkaa. Vaihteluväliä voi pitää varsin suurena.

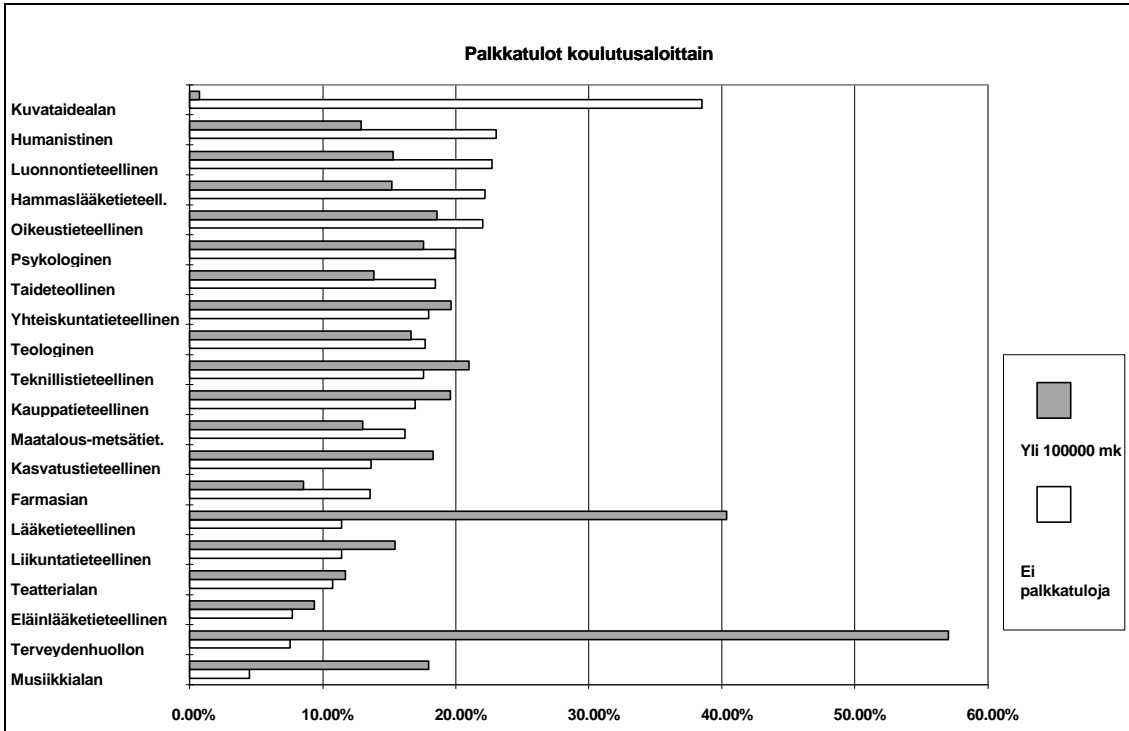
Korkeakoulu	Laskennallinen mediaanitulo
1. Helsingin kauppakorkeakoulu	53718 mk
2. Teknillinen korkeakoulu	48111 mk
3. Tampereen yliopisto	45900 mk
4. Kuopion yliopisto	44929 mk
5. Sibelius-Akatemia	44587 mk
6. Helsingin yliopisto	44249 mk
7. Svenska Handelshögskolan	42555 mk
8. Tampereen teknillinen korkeakoulu	40210 mk
9. Taideteollinen korkeakoulu	41035 mk
10. Turun kauppakorkeakoulu	41025 mk
11. Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	41012 mk
12. Lapin yliopisto	39995 mk
13. Åbo Akademi	39948 mk
14. Vaasan yliopisto	39582 mk
15. Oulun yliopisto	38928 mk
16. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	38699 mk
17. Turun yliopisto	38200 mk
18. Teatterikorkeakoulu	36412 mk
19. Jyväskylän yliopisto	35074 mk
20. Joensuun yliopisto	31079 mk
21. Kuvataideakatemia	18055 mk

Taulukko 4

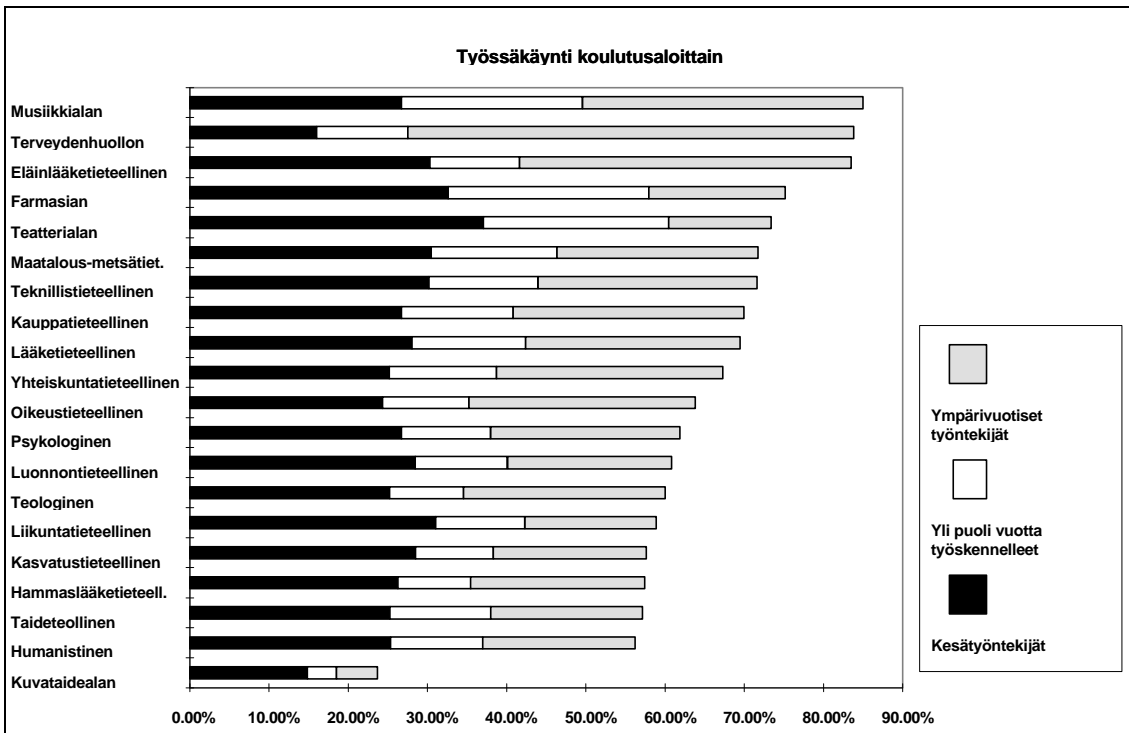
Vaikka Teknillinen korkeakoulu mediaanitulon osalta yltääkin kärjen tuntumaan, on sen opiskelijoissa Tampereen teknillisen korkeakoulun jälkeen suhteellisesti eniten opiskelijoita, joiden tulot alittavat 10000 markkaa vuodessa. Heitä on 8,9% opiskelijoista (TTKK:ssa 9,5%). Lapin yliopistossa heitä on kaikkein vähiten, 3,4%. Näiden Teknillisen korkeakoulun ja Tampereen teknillisen korkeakoulun opiskelijoiden tulonlähde ei näy suoraan tilastoista, mutta toimeentulotuki se ei näyttäisi olevan. Toimeentulotukeen näiden korkeakoulujen opiskelijoista on turvautunut huomattavasti pienempi osa opiskelijoista kuin Lapin yliopistossa. Todennäköisintä on olettaa näiden opiskelijoiden saavan tukea suoraan vanhemmiltaan.

Opiskeluaikaisten tulojen kannalta ei ole yhdentekevää mitä opiskelee. Yleissivistävien ja ammattiorientoituneiden koulutusalojen välillä on eroja. Parhaiten tulojen mukaan pärjäävät terveydenhuollon ja lääketieteen opiskelijat. Terveydenhuollon opiskelijat ovat epätyypillinen opiskelijaryhmä, sillä heidän keski-ikänsä on yli 30 vuotta, minkä vuoksi heitä voidaan pitää aikuisopiskelijoina. Valtioveronalaisilla tuloilla mitattuna terveydenhuollon opiskelijoista yli 60%:lla tulot ylittävät 100000 markkaa ja vastaavasti lääketieteen opiskelijoilla yli puolella 50000 markkaa. Yli neljäsosalla lääketieteen opiskelijoista tulot ylittävät 200000 markkaa.

Keskimäärin heikotulosimmat opiskelijat opiskelevat luonnontieteitä tai humanistisia tieteitä. Molemmilla koulutusaloilla lähes 70%:lla opiskelijoita valtionveronalaiset tulot jäävät alle 50000 markan ja yli 75%:lla alle 75000 markan. Näillä aloilla opiskelevista suhteellisesti suurin osa opiskelijoista ei ole ollut töissä. Työssäkäynti on ollut yleisintä ammattiorientoituneilla aloilla. Tämä on nähtävissä kuvioista 11 ja 12. Niissä on tehty vastaavanlaiset luokittelut kuin korkeakoulujen osalta. Kuviossa 11 on esitetty palkkatulottomat ja yli 100000 markkaa ansainneet koulutusaloittain ja kuviossa 12 työssäkäynnin yleisyys koulutusaloittain työsuhteen pituuden mukaan eriteltynä.

Kuvio 11. Palkkatulottomat ja yli 100000 markkaa ansaitsevat koulutusaloittain

Kuvio 12. Työssäkäynnin yleisyys ja työsuhteen pituus koulutusaloittain

Ryhmiteltäessä koulutusalat ammattiorientoituneihin, yleissivistäviin ja taideoihin, saadaan esille huomattavia tuloeroja. Ammattiorientoituneiksi koulutusaloiksi on tässä luokiteltu seuraavat koulutusalat aakkosjärjestyksessä:

- eläinlääketieteellinen koulutus
- farmasian koulutus
- hammaslääketieteellinen koulutus
- kasvatustieteellinen koulutus
- kauppätieteellinen koulutus
- liikuntatieteellinen koulutus
- lääketieteellinen koulutus
- maatalous-metsätieteellinen koulutus
- oikeustieteellinen koulutus
- psykologinen koulutus
- teknillistieteellinen koulutus
- teologinen koulutus
- terveydenhuollon koulutus

ja yleissivistäviksi:

- humanistinen koulutus
- luonnontieteellinen koulutus
- yhteiskuntatieteellinen koulutus

sekä taideoiksi:

- kuvataidealan koulutus
- musiikkialan koulutus
- taideteollinen koulutus
- teatteri- ja tanssialan koulutus

Ammattiorientuneita aloja opiskelevat miehet suhteellisesti useammin kuin naiset. Miehistä 62,6% opiskelee näitä aloja ja naisista 48,5%. Yleissivistäviä aloja miehistä opiskelee reilu kolmannes (33,7%), kun naisista näitä aloja opiskelee vajaa puolet (46,5%). Palkkatuloilla mitattuna ammattiorientoituneilla aloilla ja taideoilla opiskelevien miesten tulomedianaani on tuloluokassa 20000-29999 markkaa ja yleissivistävillä aloilla tuloluokassa 10000-19999 markkaan. Naisten osalta ammattiorientoituneiden ja yleissivistävien alojen mediaanit ovat samoissa tuloluokissa kuin miehillä. Taideoilla naisten mediaani jää tuloluokkaan 10000-19999 markkaa. Ammattiorientoituneilla opiskelevien miesten 75%:n kertymä on tuloluokassa 90000-99999 markkaa ja naisten 70000-79999 markkaa. Yleissivistävillä aloilla miesten 75%:n tulokertymä saavutetaan jo tuloluokassa 70000-79999 markkaa ja naisten tuloluokassa 40000-49999 markkaa. Todennäköisyys sille, että opiskelijalla on korkeat tulot on riipuvainen myös koulutusosalasta. Koulutusalan vaikutusta palkkatuloihin tukee myös se, että yleissivistävillä aloilla sekä miehistä että naisista yli kolmekymmenvuotiaita on suhteellisesti enemmän kuin ammattiorientoituneilla aloilla. Samaa pätee myös yli kahdeksan vuotta opiskelleiden osuuksiin.

Erot koulutusalojen välillä käyvät ilmi myös toimeentulotuen saannin osalta. Ammattiorientoituneilla aloilla 7,3% miehistä ja 5,1% naisista on turvautunut toimeentulotukeen. Yleissivistävillä aloilla miesten toimeentulotuen saannin todennäköisyys on lähes kaksinkertainen: heistä 12,7% on turvautunut toimeentulotukeen. Naisilla ero on pienempi. Yleissivistävien alojen opiskelijoista 7,5% on saanut toimeentulotukea. Taidealat ovat oma lukunsa. Taideoita opiskelevista miehistä toimeentulotukea on saanut 14,4% ja naisista 12,8%.

Opiskelijan sukupuolella on myös vaikutuksensa tuloihin. Miehillä on suuremmat tulot. Nollapalkkatuloissa ei eroa vielä ole, sillä sekä miehissä että naisissa ansiotulottomia on 18%. Erot syntyvät palkkatulojen kasvaessa. Naisilla palkkatulojen mediaani saavutetaan 10000-19999 markan tuloilla. Alle 20000 markkaa ansainneita on heistä 53%. Miehillä mediaani saavutetaan vasta yhtä tuloluokkaa ylempänä, 20000-29999 markan tuloilla, jolloin saavutetaan 55% kertymä. Mikäli palkkatulojen oletetaan jakautuneen tasaisesti kussakin palkkatuloluokassa, on miesten mediaanipalkkatulo noin 6900 markkaa naisten mediaanitulo suurempi, ollen 25000 markkaa.

Sama tulojen ero näkyy myös valtionveronalaisten tulojen osalta. Kummankin ryhmän mediaanitulo on välillä 25000-49999 markkaa, mutta naisista alle 50000 markan tuloluokkiin kuuluu 62% ja miehistä 56%. Kolmen neljäsosan kertymän naiset saavuttavat palkkatuloluokassa 50000-59999 markkaa, kun taas miehillä 75% kertymä saavutetaan vasta 80000-89999 markassa.

Selkeimmin naisten ja miesten tuloerot käyvät ilmi verratessa niitä miehiä ja naisia, joiden työsuhteen pituus on yli vuosi. Tällaisia miehiä on 30% ja naisia 25%. Mikäli oletetaan tasainen jakauma tuloluokkien sisällä ovat 25%:lla naisista valtionveronalaiset vuositulot alle 38000 markkaa, 50%:lla alle 82000 ja 75%:lla alle 127000 markkaa. Miehillä vastaavat markkamäärät ovat 67000, 113000 ja 166000. Naisten ja miesten mediaanitulojen ero on 31000 markkaa vuositulolla, mikä kuukausipalkassa tarkoittaa yli 2500 markan palkkaeroa. Tilastoista ei käy ilmi mistä erot johtuvat. Joko naiset ovat miehiä useammin osa-aikaisessa työsuhteessa, tai sitten valmistumattomille naisille maksetaan yksinkertaisesti pienempää palkkaa.

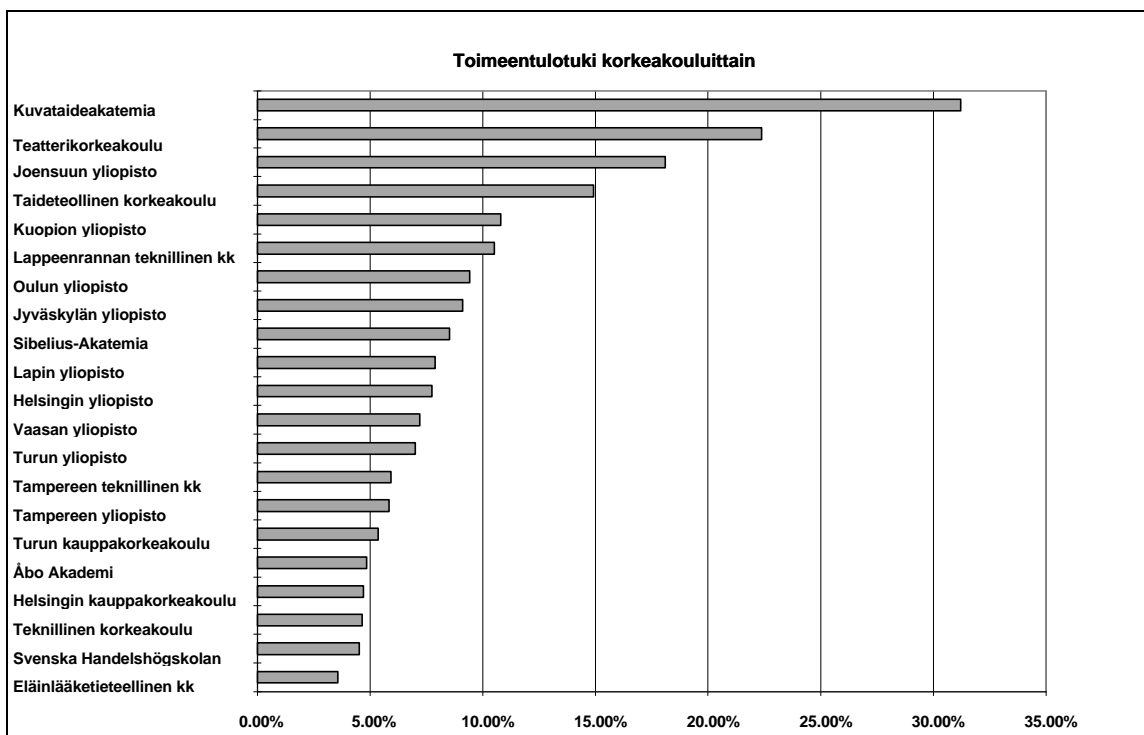
4.2.4 Toimeentulotuki

Yhdistelemällä eri tilastoja voitaisiin karrikoidusti todeta, että tyypillisin toimeentulotukeen turvautunut tiedekorkeakoulun opiskelija on yksihuoltajaäiti, joka opiskelee ensimmäistä vuotta luonnontieteitä Joensuun yliopistossa ja on 20-21 -vuotias. Hän on saanut toimeentulotukea vuoden aikana keskimäärin 6528 markkaa. Veronalaisia tuloja hänellä on ollut yli 10000 mutta alle 25000 markkaa. Toimeentulotuen saannin osalta jokainen edellä olevista ominaisuuksista on mitattavassa ryhmässään yleisin. Taidekorkeakoulut Sibelius-Akatemiaa lukuunottamatta ovat oma erityislaatuinen ryhmänsä toimeentulotuen saannin yleisyydellä mitattuna. Niissä toimeentulotukeen turvautuminen on huomattavasti yleisempää kuin tiedekorkeakouluissa.

Kaikkiaan toimeentulotukeen on joutunut turvautumaan 5032 miestä ja 3986 naista. Yleisimmin toimeentulotukea on saatu tilapäisiin toimeentulo-ongelmiin, tarkoitukseen johon koko järjestelmä on luotu. Tätä tukee se, että enemmistö (51,4%) toimeentulotukea saaneista on saanut sitä alle 5000 markkaa. Miehet ovat kaikissa tuloluokissa ja koulutusaloilla saaneet naisia useammin toimeentulotukea. Ero on huomattava. Miehet ovat hakeneet toimeentulotukea 1,43 kertaa naisia useammin. Tilastoista ei ilmene mistä ero johtuu. Nähtävästi kynnys hakea tukea on miehillä naisia matalammalla. Saadun tuen suuruudessa miesten ja naisten välillä ei sitä vastoin ole eroja.

Korkeakoulujen välillä on huomattavia eroja toimeentulotuen saannin osalta. Suhteessa eniten toimeentulotukea ovat saaneet Kuvataideakatemiaan opiskelijat, joista peräti 31% on sitä saanut. Teatterikorkeakoulu 22%:llaan on toisella sijalla. Kuvataideakatemiaan ei tässä tutkimuksessa enää erikseen viitata, vaikka se erottuikin jatkuvasti joukosta kaikkein heikoimmin toimeentulevien opiskelijoiden tyssijana. Se on kooltaan niin pieni (158 opiskelijaa), ettei sen esilletuominen antaisi

edes suuntaa-antavaa kuvaa opiskelijoiden enemmistöstä. Tiedekorkeakouluista Joensuun yliopistolla on hallussa kirkas kärkitila. Sen opiskelijoista yli 18% on saanut toimeentulotukea. Seuraavina tiedekorkeakouluina ovat Kuopion yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu reiluilla 10%:llaan. Vähiten toimeentulotukea ovat saaneet Svenska handelshögskolanin, Teknillisen korkeakoulun ja Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelijat. Niissä toimeentulotukeen on turvautunut alle 5% opiskelijoista. Kuviossa 13 on esitetty korkeakoulut toimeentulotuen saannin yleisyyden mukaan. Ääripäinen väliset erot ovat suuret. Esimerkiksi Joensuun yliopistossa toimeentulotukeen on turvauduttu neljä kertaa yleisemmin kuin Svenska handelshögskolanissa.

Kuvio 13. Korkeakoulut toimeentulotuen saannin mukaan

Alle seitsemän vuotta opiskelleiden keskuudessa toimeentulotuki on sitä saaneille keino selviytyä väliaikaisista toimeentulo-ongelmista. Tässä joukossa toimeentulotukea saaneiden enemmistö on saanut sitä alle 5000 markkaa. Huomionarvoista on kuitenkin se, että samalla kun toimeentulotukea saaneiden osuus laskee opiskelunsa aloittaneiden 10,8%:sta viidettä tai kuudetta vuottaan opiskelevien 6,3%:iin, laskee myös alle 5000 markkaa saaneiden osuus 60,9%:sta 52,5%:iin. Toimeentulotukea saaneilla pitempään opiskelleilla tuki näyttelee suurempaa osaa heidän toimeentulostaan. Kuudennen opiskeluvuoden jälkeen toimeentulotuessa tapahtuu hyppäys ylöspäin. 7-8 vuotta opiskelleista peräti 9,3% on saanut toimeentulotukea ja yli kolmasosalle heistä toimeentulotukea voidaan pitää pääasiallisena tulonlähteenä. He ovat saaneet toimeentulotukea yli 10000 markkaa vuodessa, mikä vastaa suuruudeltaan opintorahaa. Näyttää siltä, että opintotukioikeuden päätyttyä toimeentulotuki korvaa opintorahan puuttumisen. Iällä mitattuna kuva on samankaltainen. Iän karttuessa keskimääräinen saatu toimeentulotuki kasvaa samalla, kun toimeentulotuen merkitys pääasiallisena tulonlähteenä kasvaa.

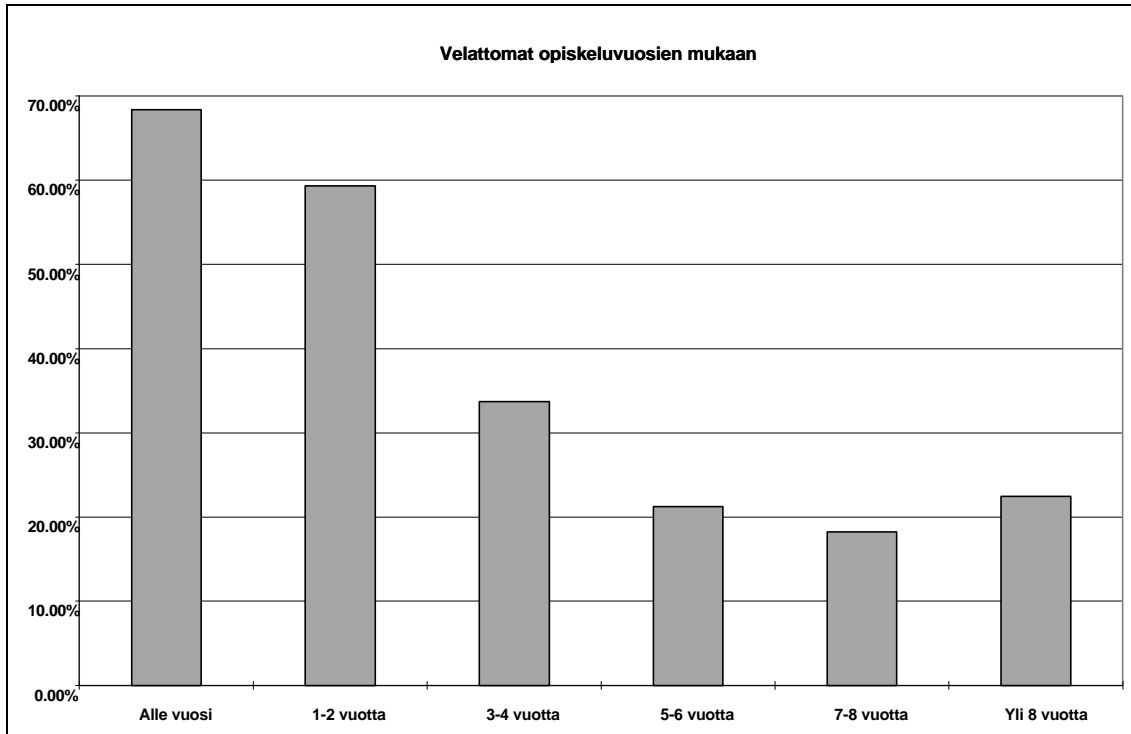
Kauemmin kuin 8 vuotta opiskelleet ovat turvautuneet kaikkein vähiten toimeentulotukeen. Heistä enää 5,0% on sitä saanut. Tukea saaneista yli kolmasosa on saanut toimeentulotukea yli 10000 markkaa. Yli 8 vuotta opiskelleista opintutukioikeuden päättymisestä on kulunut jo jonkin aikaa, minä aikana suurin osa on löytänyt opintojaan varten muita rahoituslähteitä. Kriittisin aika toimeentulon kannalta on ensimmäinen vuosi opintotukioikeuden päättymisen jälkeen.

Perheaseman mukaan useimmin toimeentulotukeen ovat turvautuneet yksinhuoltajaäidit. Heistä tukea on saanut 20%. Yli 10000 markkaa on saanut yli 27% toimeentulotukea saaneista. Toiseksi yleisintä toimeentulotukea on saanut perheettömien toimeentulon turvaajana. Perheettömistä toimeentulotukea on saanut 12,3%. Vähiten tukeen ovat turvautuneet avioparit, joista toimeentulotukea on saanut vain 2,8%. Mielenkiintoista toimeentulotuen saannissa on se, että vanhempiansa luona asuvat ovat saaneet yhtä usein tukea kuin kotoa pois muuttaneet. Molemmissa ryhmissä tuen saannin yleisyys on hieman alle 8%. Kotoa pois muuttaneilla tuen markkamäärät ovat kuitenkin suuremmat. Kun kotona asuvista tukea saaneista yli 10000 markkaa on saanut 8,9%, on kotoa pois muuttaneista sen verran saaneita 23,0%. Valitettavasti kotona asuvien osalta heidän vanhempiansa tulotason vaikutusta toimeentulotuen saantiin ei tilastoista pysty selvittämään.

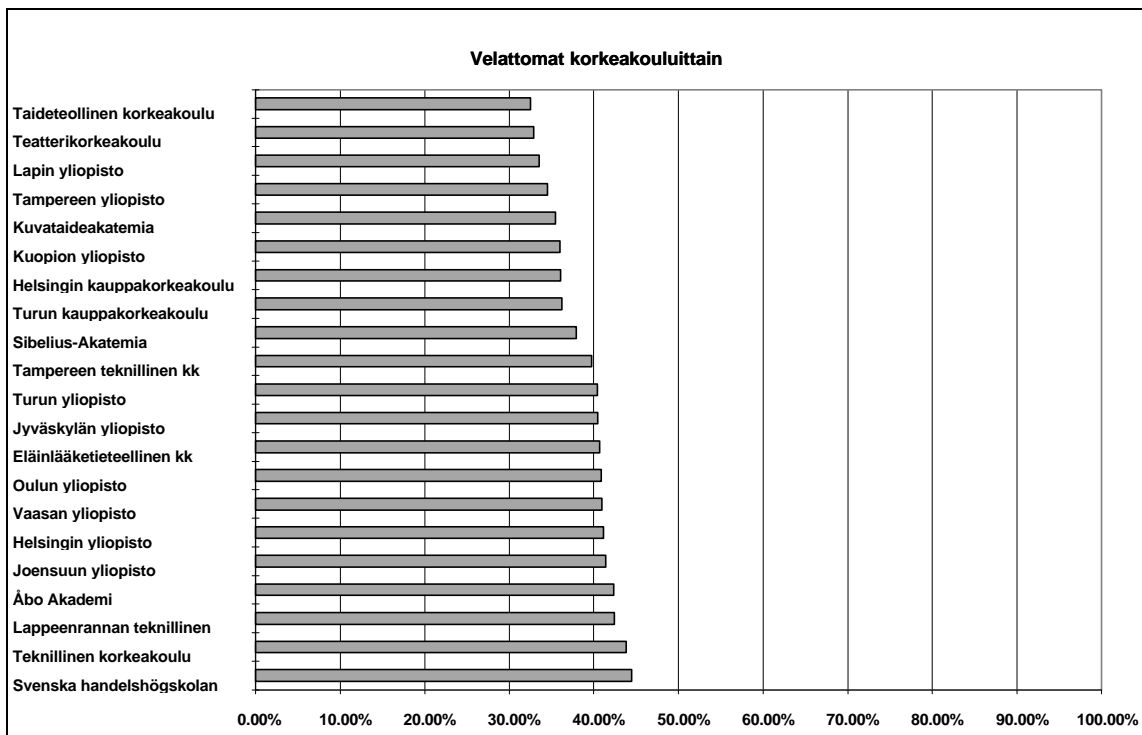
4.2.5 Velkaantuneisuus

Opiskelijat voidaan jakaa velkaantumisen mukaan kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat velattomat opiskelijat. He ovat opiskelun alkuvaiheessa selkeästi suurin ryhmä. Vasta opintonsa aloittaneista velattomia on 68,4%. Velattomien osuus laskee opintojen edetessä siten, että 7-8 vuotta opiskelleista velattomia on enää vajaa viidennes (18,2%). Kuvio 14 kertoo saman. Suurin hyppäys tapahtuu siirryttäessä 1-2 vuotta opiskelleista 3-4 vuotta opiskelleisiin. Kun ensimmäisessä ryhmässä velattomia on vielä 59,3%, on jälkimmäisessä heitä enää 33,7%. Suhteessa eniten velattomia opiskelijoita on Svenska Handelshögskolanissa. Siellä opiskelevista velattomia on 44,5%. Tiedekorkeakouluista vähiten velattomia, 33,5%, opiskelee Lapin yliopistossa. Kuviossa 15 on esitetty velattomien osuus korkeakouluittain. Miehet ja naiset eivät velattomuuden osalta poikkea toisistaan.

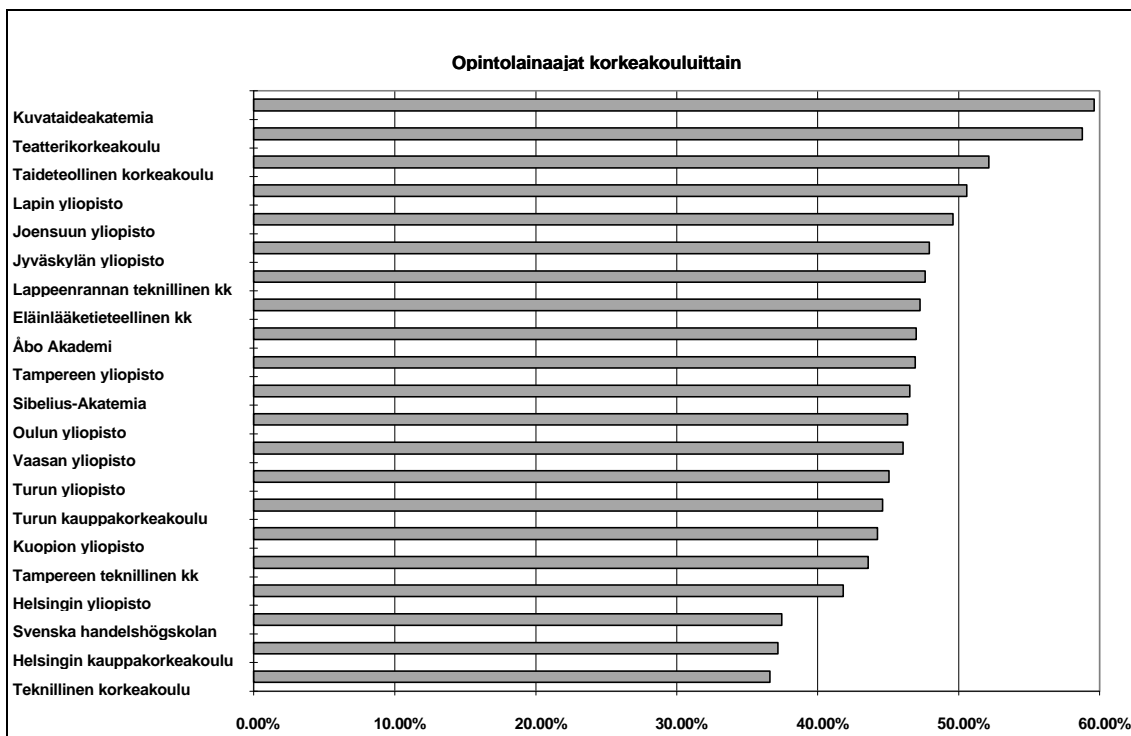
Kuvio 14.

Kuvio 15.

Toisessa ryhmässä ovat opiskelijat, joilla on vain opintolainaa. Tällaisiksi on laskettu opiskelijat joiden velkataakka alittaa 100000 markkaa. Tämän ryhmän koko kasvaa mitä pitempään on opiskellut. Opintovelkaisten osuus korkeakouluittain eriteltynä, jota kuvataan kuviossa 16, on lähestulkoon kuvio 15 toisin päin käännettynä. Vähiten opintovelkaisia on Teknillisessä korkeakoulussa (36,6%) ja eniten Lapin yliopistossa (50,6%). Opintotukea käsitelleen luvun yhteydessä tarkasteltiin opintolainan

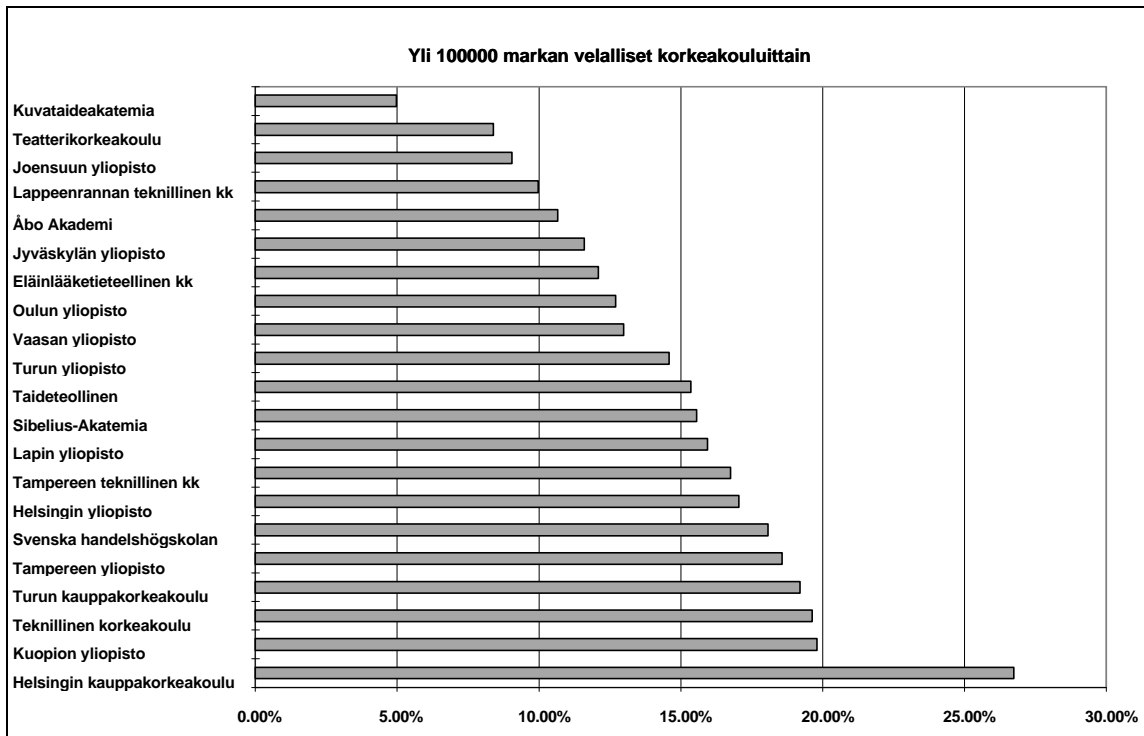
valtioneuvoston hakemista korkeakouluittain. Velkaantumisen valossa vaikuttaakin siltä, että opintolainan hakemishalukkuus on pysynyt samanlaisena korkeakouluittain myös tarkasteluvuotta aiempina vuosina.

Kuvio 16.

Kolmannessa ryhmässä ovat opiskelijat, joilla on opintolainan lisäksi tai ainoastaan muita lainoja. Tähän ryhmään on luettu opiskelijat, joilla velkamäärä ylittää 100000 markkaa. He ovat hankkineet omistusasunnon tai muita pitkäaikaisia kestokulutushyödykkeitä. Muita todennäköisempää on se, että he ovat naimisissa. Ryhmällä on myös muita selkeästi korkeammat tulot ja he ovat opintojensa loppupuolella. Yli kahdeksan vuotta opiskelleista jo 35,8% kuuluu tähän ryhmään. Miehet ovat velkaantuneet naisia yleisemmin, sillä miehistä 18,6%:lla ja naisista 13,4%:lla velkaa on yli 100000 markkaa.

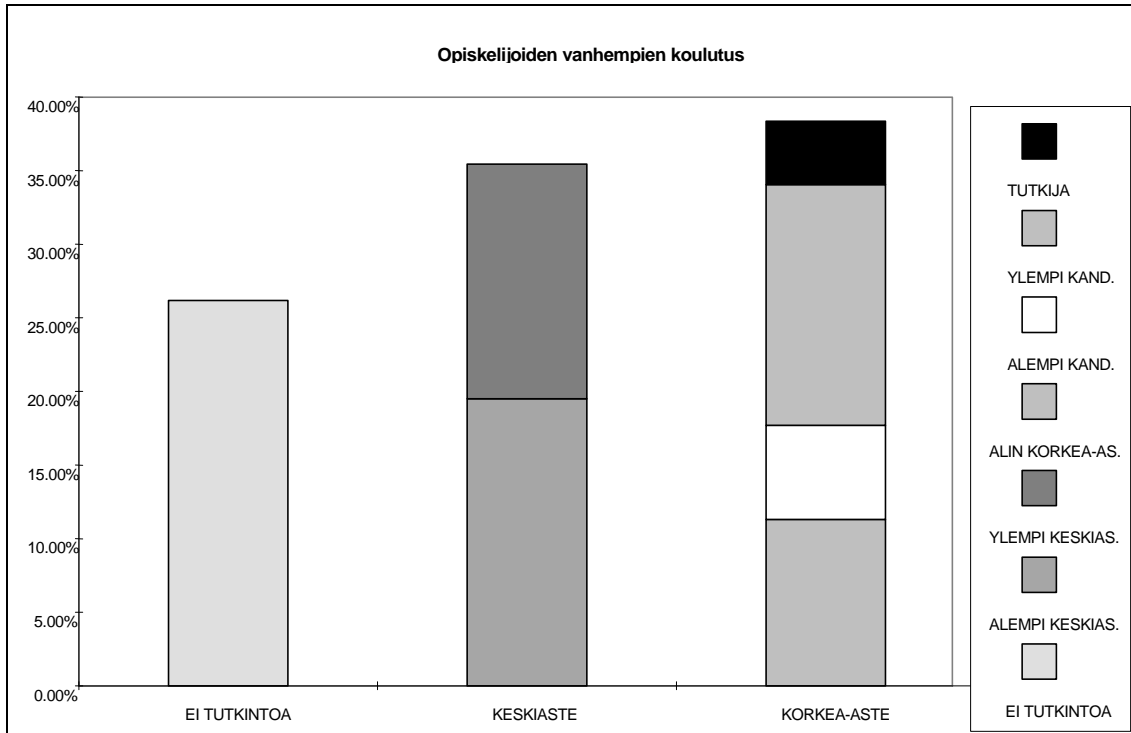
Korkeakoulut poikkeavat toisistaan myös kolmannessa ryhmässä. Kuvio 17 havainnollistaa tämän. Selkeästi eniten kolmanteen ryhmään kuuluvia on Helsingin kauppakorkeakoulussa, jossa heitä on yli neljäsosa. Vähiten heitä on Joensuun yliopistossa, alle 10%. Opiskelijan yli 100000 markan velkapääoma edellyttää sitä, että sekä lainanottajat että lainanantajat luottavat lainaajan velanhoitokykyyn, mikä edellyttää työssäkäymtiä. Velkaantuneet opiskelijat ovatkin pääosin työssäkäyviä. Kaikista opiskelijoista, joilla velkamäärä ylittää 100000 markkaa, on 69% luokiteltu työllisiksi. Velkaantuminen on ammattiorientoituneilla aloilla yleisempää, sillä niillä aloilla opiskelevista 18,8%:lla on velkaa yli 100000 markkaa kun taas yleissivistävillä aloilla heitä on 12,6%.

Kuvio 17. Opiskelijat, joilla velkaa yli 100000 markkaa

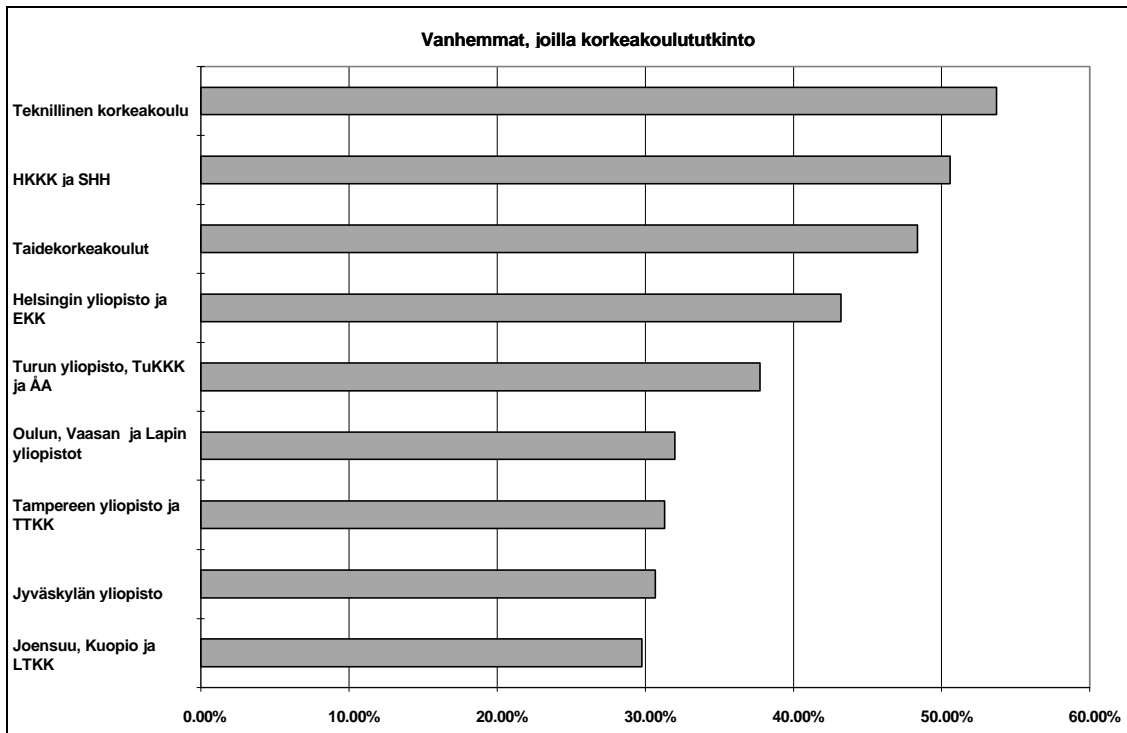
4.3 Opiskelijoiden kotitausta

Korkeakouluopiskelijoiden vanhemmat ovat koulutettuja. Opiskelijoista suurimman ryhmän muodostavat ne, joilla vähintään toisella vanhemmalla on korkea-asteen tutkinto. Tällaisia opiskelijoita on 38%. Hieman yli neljäsosalla opiskelijoista kummallakaan vanhemmalla ei ole oppivelvollisuuskoulun jälkeistä tutkintoa. Lopuilla on keskiasteen tutkinto. Kuviossa 18 on esitetty opiskelijoiden jakauma vanhempien korkeimman koulutuksen mukaan.

Kuvio 18

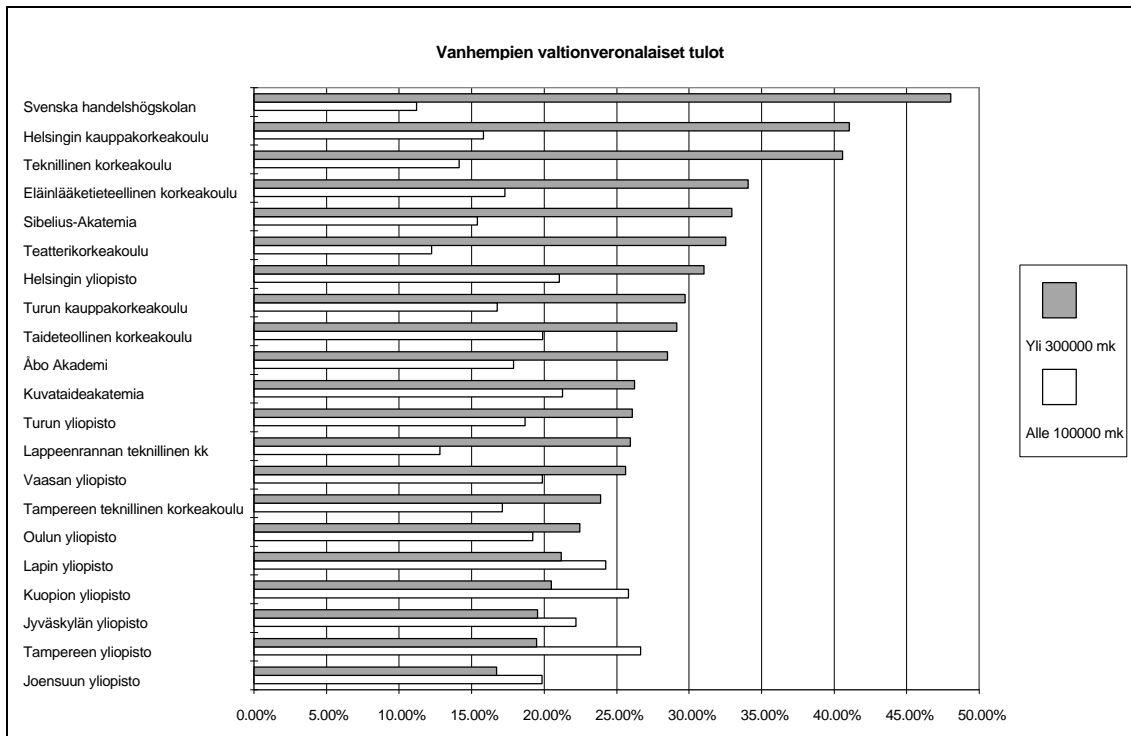
Korkeakoulut poikkeavat toisistaan myös opiskelijoiden vanhempien koulutuksen mukaan. Koulutetuimmat vanhemmat löytyvät Teknillisen korkeakoulun opiskelijoilta ja vähiten koulutetut Joensuun yliopiston opiskelijoilta. Edellisessä ryhmässä 53%:lla opiskelijoista vähintään toinen vanhemmista on suorittanut korkea-asteen tutkinnon ja jälkimmäisessä vain 26%:lla. Kuviossa 19 on ryhmitelty korkeakoulut alueellisiin ryhmiin ja esitetty osuus opiskelijoista, joiden vanhemmilla on korkea-asteen koulutus. Teknillisessä korkeakoulussa ja helsinkiläisissä kauppakorkeakouluissa yli puolella opiskelijoista on jompi kumpi tai molemmat vanhemmat saaneet korkea-asteen koulutuksen. Vähiten koulutettuja ovat itäsuomalaisten korkeakoulujen opiskelijoiden vanhemmat.

Kuvio 19

Vanhempien veronalaiset tulot ovat voimakkaasti riippuvaisia heidän saamastaan koulutuksesta. Kendallin Tau:n arvo on 0,60. Siksi ei olekaan ihmeellistä, että niiden korkeakoulujen opiskelijoilla, joilla on koulutetut vanhemmat, on vanhemmilla myös korkeat tulot. Korkeatuloisimmat vanhemmat on Svenska Handelshögskolanin opiskelijoilla. Yli 300000 markan vuosiansioihin ylittää 57% vanhemmista. Teknillinen korkeakoulu ja Helsingin kauppakorkeakoulu ovat seuraavina. Teknillisen korkeakoulun vanhemmista 52% ja 50% Helsingin kauppakorkeakoulun vanhemmista ylittää 300000 markan vuositulot. Pienituloisimmat vanhemmat mediaanilla mitattuna ovat Tampereen yliopiston opiskelijoilla. 58%:lla vanhempien yhteenlasketut tulot jäävät alle 250000 markan. Seuraavana olevalla Kuopion yliopistolla 250000 markan tulot alittuivat 56%:lla opiskelijoiden vanhemmista. Kuuden korkeakoulun osalta tyypillisin vanhempien tuloluokka oli yli 400000 markkaa ansainneet. Nämä korkeakoulut olivat Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu, Helsingin yliopisto, Svenska Handelshögskolan, Teknillinen korkeakoulu ja Turun kauppakorkeakoulu.

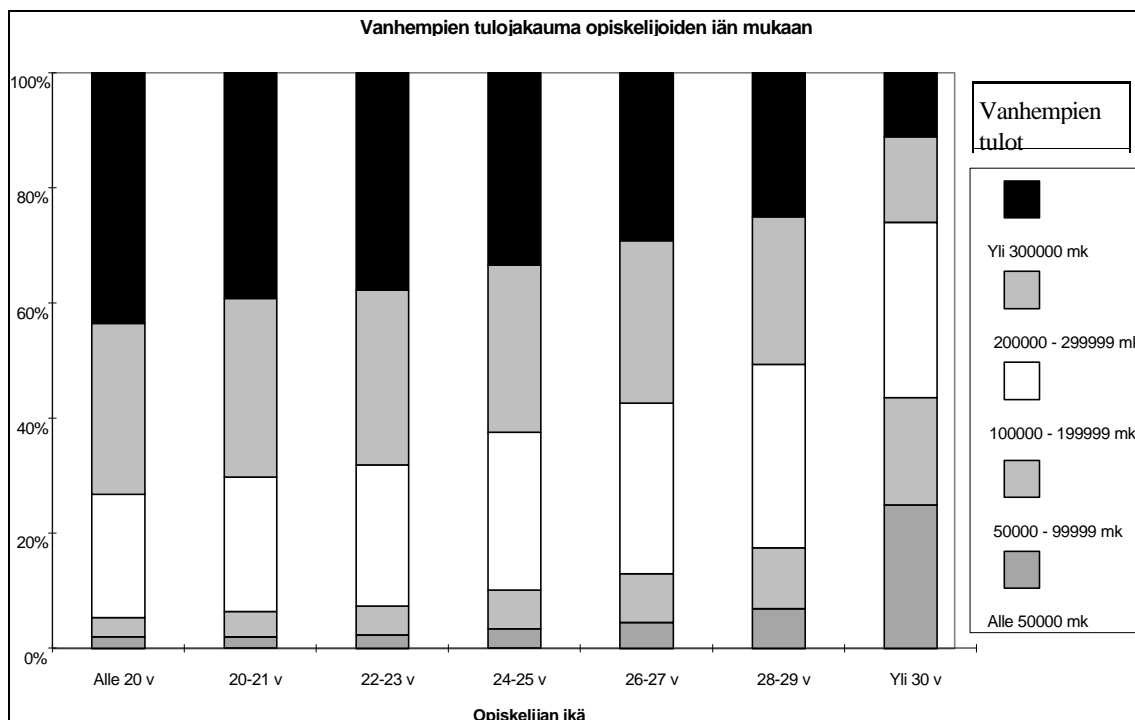
Kuviossa 20 on esitetty alle 100000 markkaa ja yli 300000 markkaa ansainneiden vanhempien osuudet korkeakouluittain. Viiden korkeakoulun opiskelijoista alle 100000 markkaa ansainneita vanhempia on enemmän kuin yli 300000 markkaa ansainneita. Näin on Tampereen, Kuopion, Joensuun, Lapin ja Jyväskylän yliopistojen opiskelijoilla. Vastaavasti Svenska handelshögskolanissa, Teknillisessä korkeakoulussa, Teatterikorkeakoulussa, Helsingin kauppakorkeakoulussa, Sibelius-Akatemiassa ja Lappeenrannan teknillisessä korkeakoulussa opiskelee yli kaksi kertaa enemmän opiskelijoita, joiden vanhemmilla tulot ylittävät 300000 markkaa, kuin opiskelijoita, joiden vanhempien tulot jäävät alle 100000 markan.

Kuvio 20

Ehkä mielenkiintoisinta vanhempien koulutuksen ja tulojen suhteen on niiden yhteys opiskelijan ikään. Opiskelijalla on sitä parempituloiset ja paremmin koulutetut vanhemmat mitä nuorempi hän on. Kun yli kolmekymmenvuotiaiden opiskelijoiden vanhempien mediaanitulo on 100000-149999 markkaa, on alle 26-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien mediaanitulo 250000-299999 markkaa. Vastaavasti yli 70%:lla yli kolmekymmenvuotiaiden vanhemmista tulot jäävät alle 200000 markan. Joidenkin vuosien kuluttua korkeakouluissa ei huonosti koulutettujen ja matalatuloisten vanhempien lapsia juuri nähdä, mikäli kehitys jatkuu nykyisen kaltaisena.

Kuviossa 21 on esitetty eri tuloluokkiin kuuluvien vanhempien opiskelevat lapset heidän ikänsä mukaan. Yli 80% tulottomien vanhempien korkeakouluissa opiskelevista lapsista on yli 30-vuotiaita. Vastaavasti yli 400000 markkaa ansaitsevien vanhempien lapsista yli 60% on alle 26-vuotiaita. Osa tämänkaltaisesta kehityksestä selittyy sillä, että koko väestössä nuorempien ikäluokkien vanhemmilla on korkeampi koulutus ja tulot kuin vanhempien ikäluokkien vanhemmilla.

Kuvio 21

4.4 Perhe ja asuminen

Suurin osa opiskelijoista on muuttanut vanhempiensa luota. Muualla kuin vanhempiensa luona opiskelijoista asuu 67%. Kotoa poismuuttaminen on selkeästi ikäsidonnaista. Alle 20-vuotiaista vanhempiensa luona asuu kolme neljäsosaa opiskelijoista ja vielä 22-23 -vuotiaistakin yli puolet. Yli kolmekymmenvuotiaista opiskelijoista vanhempiensa luona asuu enää joka kahdeskymmenes. Kotona asuvien yli 30-vuotiaiden osuutta voi silti pitää suurena. Lukumääränä heidän osuutensa tarkoittaa yli 1700 vanhempiensa luona asuvaa yli kolmekymmenvuotiaista.

Kotona asumista voidaan pitää myös korkeakoulun vaikutusalueen laajuutta kuvaavana indikaattorina. Mitä suurempi osuus korkeakoulun opiskelijoista asuu yhä vanhempiensa luona, sitä paikallisempaa korkeakoulua voidaan pitää. Tässä suhteessa Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu on Suomen paikallisin korkeakoulu. Yli 60% sen opiskelijoista asuu vanhempiensa luona. Toisena on Åbo Akademi 48%:llaan ja kolmantena Tampereen teknillinen korkeakoulu, jonka opiskelijoista 47% asuu vanhempiensa luona. Kaikki taidekorkeakoulut haalivat suurimman osan opiskelijoistaan sijaintipaikkakuntaansa kauempaa. Niiden opiskelijoista kotona asuu 12-16% opiskelijoista. Tiedekorkeakouluista Helsingin kauppakorkeakoulu on ensimmäinen. Sen opiskelijoista vain 16% asuu vanhempien luona. Helsingin yliopiston luku on 20% ja seuraavina tulevilla Teknillisellä korkeakoululla hieman alle 27% ja Tampereen yliopistolla hieman yli 27%.

Kolmessa korkeakoulussa yli 50%:lla kotoa pois muuttaneista opiskelijoista on omistuksessaan talo tai osakehuoneisto. Ne ovat Kuopion yliopisto, Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen korkeakoulu. Vastaavasti yli neljäsosalla näiden korkeakoulujen kotoa poismuuttaneista opiskelijoista velkamäärä ylittää 100000 markkaa. Suhteellisesti vähiten omistusasuntoja on Joensuun yliopiston ja Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun opiskelijoilla. Joensuussa omistusasunto on 38%:lla ja Lappeenrannassa 41%:lla kotoa pois muuttaneista opiskelijoista.

Perheaseman mukaan suurin ryhmä on perheeseen kuulumattomat opiskelijat. Heitä on 39% kotoa muuttaneista. Avioliitossa elää 35% ja avoliitossa 23% kotoa poismuuttaneista opiskelijoista. Vasta yli 30-vuotiailla avioliiton solmineita on enemmistö opiskelijoista. Parisuhteen virallistamisessa käyttäytyvät eri korkeakoulujen opiskelijat eri tavoin. Kuopion yliopistossa on lähes sääntö virallistaa parisuhde avioliitolla. Vanhempien luota muuttaneista kuopiolaisopiskelijoista avioliitossa on 49%. Kuopiolaiset sitä vastoin karsastavat avosuhteesta elämistä. Avosuhteesta eläviä on Kuopiossa suhteellisesti vähiten, 19%. Oulun yliopisto on avioliittojen yleisyydessä toisena. Kotoa muuttaneista opiskelijoista 44% on solminut avioliiton. Avoliitossa eläviä sitä vastoin on Oulussa suhteellisesti toiseksi vähiten, 20%. Tampereen yliopisto on kolmantena avioliittojen yleisyyden osalta ja neljäntenä avoliittojen harvinaisuuden osalta. Tiedekorkeakouluista vähiten avioliittoja ovat solmineet Svenska handelshögskolanin opiskelijat (20%) ja vastaavasti he elävät muita useammin avosuhteesta (29%). Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa on avioliitto tiedekorkeakouluista toiseksi harvinaisin (27%) ja avosuhde kolmanneksi yleisin huolimatta siitä, että lähes 30% korkeakoulun opiskelijoista on opiskellut yli seitsemän vuotta.

Lapsia on noin 30%:lla kotoa poismuuttaneista. Lapsien hankkiminen kuten avioliitonkin solmiminen on hyvin ikäsidonnaista. Lapsia on joka kuudennella 26-27 -vuotiaalla, joka neljännellä 28-29 -vuotiaalla ja joka toisella yli 30-vuotiaalla. Alle 26-vuotiaista lapsia on vain joka kahdennellakymmenellä kotoa poismuuttaneista. Kuopiossa lasten hankkiminen on kaikkein yleisintä. Yli 40%:lla vanhempien luota muuttaneista opiskelijoista on lapsia. Yli kolmasosaan yltävät myös Lapin, Tampereen, Oulun ja Jyväskylän yliopistojen opiskelijat. Listan toisesta päästä löytyvät kaikki pääkaupunkiseudulla sijaitsevat korkeakoulut. Niiden opiskelijoilla lasten hankkiminen on kaikkein harvinaisinta. Helsingin yliopistoa lukuunottamatta lapsia on alle neljäsosalla kotoa poismuuttaneista.

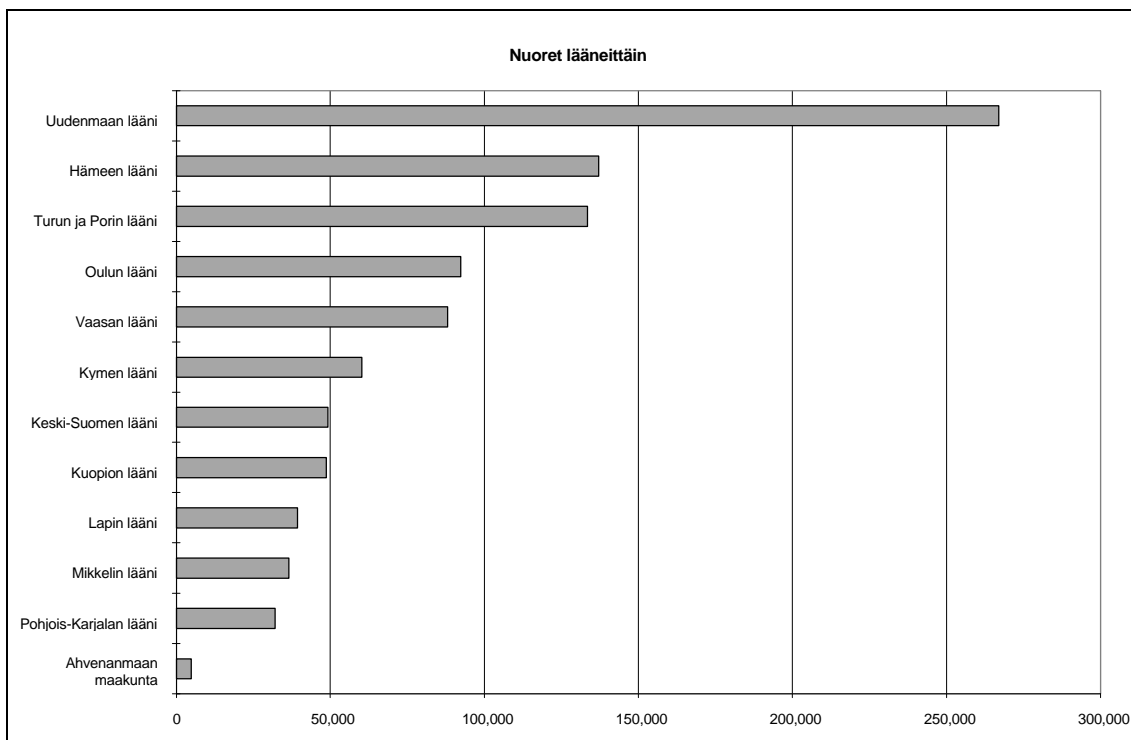

5 Nuoret

5.1 Yleistä

Vuonna 1994 Suomessa asui hieman alle miljoona vuosina 1965-1979 syntynyttä nuorta. Tänä ajankohtana syntyneiden ikäluokkien koot vaihtelevat vuoden 1973 hieman yli 56000:sta vuoden 1965 yli 75000:een. Miehiä on 20882 enemmän kuin naisia. Ruotsin kieltä äidinkielenään puhuvia on 5,3% ja suomen kieltä 93,0%. Lopuilla on joku muu kieli äidinkielenään.

Yli puolet nuorista asuu kolmessa väkirikkaimmassa läänissä. Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä asui 54% aineiston nuorista. Alla olevassa kuviossa on esitetty nuoret asuinlääninsä mukaan. Kaupunkilaisia nuorista oli 61,8%, taajaan asutuissa kunnissa (joihi on luokiteltu myös kaikki pienet kaupungit) asuvia 15,2% ja maaseutumaisissa kunnissa asuvia 23,0%. Pääosa nuorista on siis kaupunkilaisia. Lääneittäin kaupungissa asuvien osuus vaihtelee siten, että suhteessa eniten kaupunkilaisia on Uudenmaan läänissä (83,7%) ja vähiten Pohjois-Karjalan läänissä (34,7%). Myös Vaasan, Lapin, Oulun, Keski-Suomen ja Mikkelin lääneissä alle puolet sen läänin nuorista asuu kaupungeissa.

Kuvio 22

Nuorten pääasiallinen toiminta vaihtelee iän mukaan opiskelun, työssäolon ja työttömyyden välillä. Alle 18-vuotiaista lähes jokainen on opiskelija. Opiskelijoiden ryhmä on kaikkein suurin 23:een ikävuoteen asti. Tämän iän jälkeen työelämässä olevia on opiskelijoita enemmän. Yhteensä työllisiä täysi-ikäisistä nuorista oli 43,1% ja opiskelijoita 27,6%. Työttöminä vuonna 1994 oli 153522 kahdeksantoista vuotta täyttänyt nuorta eli 19,3% sen ikäisistä nuorista.

Naisista on kotoa muuttanut pois yli puolet 23 ikävuoteen mennessä. Miehistä yli puolet on irtautunut kotoaan kahta vuotta myöhemmin. Melkein kolmekymppisiksi kotona asuu 9,6% nuorista. Tässä suhteessa on suuri ero miesten ja naisten välillä. Vielä 29-

vuotiaana miehistä asuu kotona vielä 14,4% ja naisista enää 4,5%. Miehillä vanhempien luota muuttaminen näyttää olevan vaikeaa. Kotoa poismuuttaneiden elämänkaarta voi havainnollistaa oheisella taulukolla, johon on ikävuosittain kerätty tiedot nuorten parisuhteen solmimisen ja perheen perustamisen yleisyydestä.

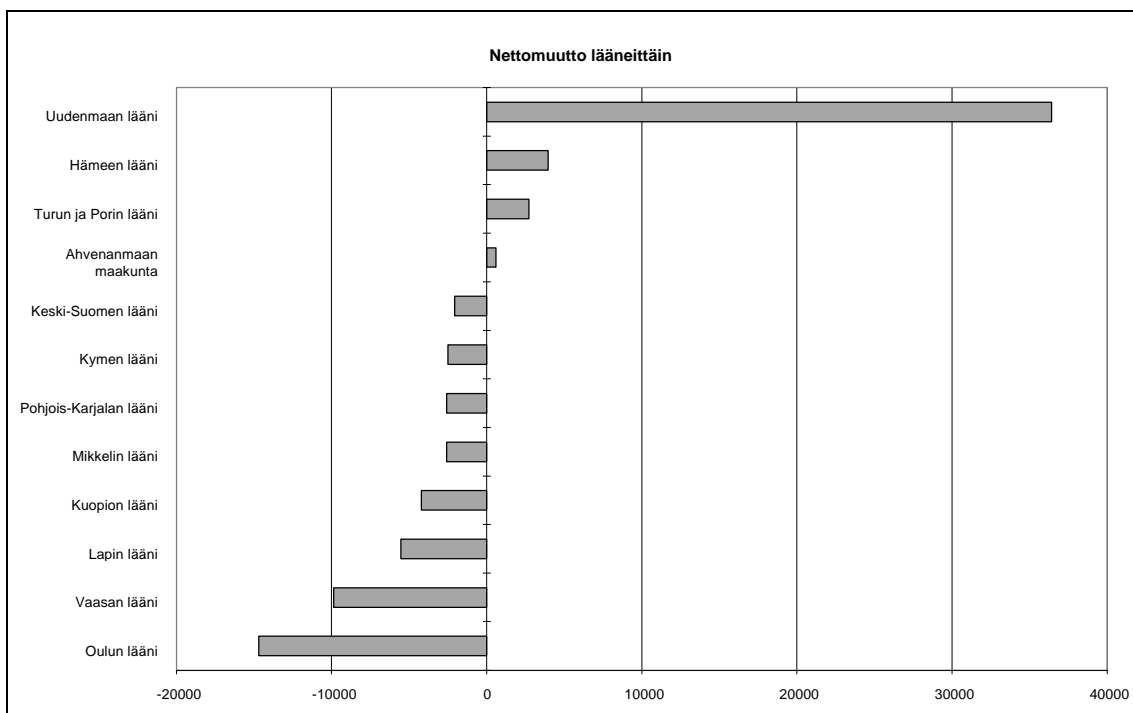
Kotoa poismuuttaneet perheeseen mukaan						
	18-19 - vuotiaat	20-21 - vuotiaat	22-23 - vuotiaat	24-25 - vuotiaat	26-27 - vuotiaat	28-29 - vuotiaat
Avioparit	4,3%	8,3%	14,8%	23,7%	33,8%	42,8%
Avoparit	40,2%	42,1%	41,4%	38,0%	32,2%	27,0%
Perheettömät	51,0%	45,8%	39,4%	33,4%	28,7%	24,4%
Lapsia	8,1%	12,2%	18,6%	26,9%	37,3%	48,5%

Taulukko 5

5.2 Nuoret ja muuttoliike

Nuoret muuttavat maalta kaupunkiin ja pohjoisesta etelään. Tämän johtopäätöksen voi vetää, vaikka käytössä on vain poikkileikkausaineisto yhdeltä vuodelta. Mikäli muuttoliikettä ei tapahtuisi, tulisi kaikissa ikäluokissa kaupunkilaisten ja eteläsuomalaisten osuuden pysyä jokseenkin vakiona. Näin ei kuitenkaan ole, vaan vanhemmissa ikäluokissa eteläsuomalaisten ja kaupunkilaisten osuus on suurempi kuin nuoremmissa ikäluokissa. Esimerkiksi 15-18 -vuotiaista nuorista 55% asuu kaupungeissa ja yli 23 vuotiaista jo enemmän kuin 65%. Nuoret joko vanhentuessaan muuttavat tai sitten kaikkein nuorempien ikäluokissa heidän perheensä ovat muuttaneet kaupungeista maalle ja etelästä pohjoiseen, mikä selittäisi eron nuorempien ja vanhempien ikäluokkien välillä. Jälkimmäinen vaihtoehto ei ole kovin uskottava, jolloin palataan nuorten omaan muuttoliikkeeseen.

Muuttoliikkeen havainnollistamiseksi on laskettu laskennallinen nettomuutto. Se on saatu ensin normalisoimalla jokainen ikäluokka vuonna 1979 syntyneiden ikäluokkaan. Tällä on estetty ikäluokan kokojen vaihtelun vaikutus muuttoliikkeen arvioinnissa. Seuraavaksi on laskettu kuinka paljon eri ikäisiä nuoria pitäisi kussakin läänissä ja kaupungissa asua ilman muuttoliikettä. Näin saadaan laskennallinen asukasmäärä kussakin läänissä ja kaupungissa. Vähentämällä todellisuudessa asuvien määrästä laskennallinen asukasmäärä saadaan laskennallinen nettomuutto, joka on esitetty kuviossa 23. Todellisuudessa muuttoliike on ollut tätäkin suurempaa. Laskutapa ei nimittäin huomio sitä, että suurempi osa nuoremmista ikäluokista on syntynyt kaupungeissa ja Etelä-Suomessa kuin vanhemmista ikäluokista. Laskelman pohjana käytetyssä vuonna 1979 syntyneiden ikäluokassa on jo alunperin enemmän kaupunkilaisia ja eteläsuomalaisia, jolloin muuttoliikekin näyttää pienemmältä. Näin nettomuuttoa ei ole ainakaan yliarvioitu.

Kuvio 23

Selkein muuttovoittaja on Uudenmaan lääni ja siellä erityisesti pääkaupunkiseutu. Uudellamaalla asuu 36000 nuorta enemmän kuin siellä ilman muuttoliikettä asuisi. Uudenmaan sisälläkin on tapahtunut muuttoliikettä. Taajaan asutut kunnat sekä maaseutumaiset kunnat ovat Uudellamaallakin selkeitä muuttohäviäjiä. Uusimaalaiset kaupungit ovat saaneet muualta maasta ja omasta läänistään yli 40000 uutta nuorta asukkaikseen. Muita muuttovoittajia ovat Hämeen lääni (noin 4000), Turun ja Porin lääni (noin 3000) sekä Ahvenanmaan maakunta. Myös Hämeen läänissä ja Turun ja Porin läänissä sisäinen muutto on ollut voimakasta. Kaupunkeihin on molemmissa lääneissä muuttanut yli 10000 nuorta. Suurin häviö on Oulun lääni. Sieltä on poismuuttanut lähes 15000 nuorta eivätkä läänin kaupungitkaan ole muuttoon pystyneet pysäyttämään. Niiden muuttovoitto on marginaalinen. Oulun lääni on myös siellä asuvien nuorten määrän suhteutettuna suurin häviöjä. Useampi kuin joka kymmenes nuori on lähtenyt läänistä.

Toiseksi eniten nuoria on menettänyt Vaasan lääni. Sieltä on muuttanut pois lähes 10000 nuorta. Kolmantena on Lapin lääni, josta on lähtenyt yli 5000 nuorta. Myöskään Lapin läänissä eivät kaupungit ole pystyneet muuttoliikettä hidastamaan. Vaasan läänissä pieni osa muuttoliikkeestä on sen sijaan kanavoitunut läänin kaupunkiin. Joka kuudes muuttaja on muuttanut läänin sisällä maalta kaupunkiin. Suurin merkitys kaupungeilla on ollut Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen lääneissä, jotka molemmat ovat muuttotappioläänejä. Näissä lääneissä puolet muutosta on suuntautunut läänien kaupunkiin toisen puolen muuttaessa pois läänistä. Kymen läänin kaupungit ovat saaneet kaksi viidestä muuttajasta jäämään läänin ja Kuopion läänin kaupungit joka neljännestä. Mikkelin läänissä vain joka viides muuttaja on muuttanut johonkin läänin kaupunkiin ja neljä viidestä läänin ulkopuolelle.

Voimakkainta muuttoliike on 19-21 vuoden iässä. Ikäluokan kokoon suhteutettuna on 21-vuotiaita kaupunkilaisia yli 1000 enemmän kuin 20-vuotiaita kaupunkilaisia ja 20 vuotiaita kaupunkilaisia 1400 enemmän kuin 19-vuotiaita kaupunkilaisia ja 19-vuotiaita kaupunkilaisia 1000 enemmän kuin 18-vuotiaita. Iäkkäämpien nuorten muuttoliike kaupunkiin on vähäisempää. Esimerkiksi 25-vuotiaita kaupunkilaisia on enää reilu 200 enemmän kuin 24-vuotiaita. Vastaavasti aineiston kaikkein vanhemmissa

ikäluokissa, 27-29 -vuotiaissa, kaupunkilaisia on jopa vähemmän kuin 26-vuotiaissa. Yhteensä kaupunkeihin on koko maassa muuttanut taajaan asutuista kunnista ja maaseutumaisista kunnista lähes 75000 nuorta.

5.3 Työssäkäynti

Työssäkäynti on nuorille ollut verrattain harvinaista herkkua. Täysi-ikäisistä nuorista jäi kokonaan ilman palkkatuloja neljännes ja vain alle puolet ansaitsi enemmän kuin 20000 markkaa vuodessa. Alle 20-vuotiaista lähes yhdeksällä kymmenesosalla palkkatulot ovat jääneet 20000 markan alle. Huomattavaa on myöskin se, että vain hieman yli puolet 28-29 -vuotiaista on ansainnut yli 50000 markkaa, vaikka työllisiksi heistä onkin tilastoitu 64%. Taulukossa 6 on havainnollistettu nuorten palkkatulot iän mukaan. Palkkatulojen suhteen nuoremmat ovat varsin homogeeninen ryhmä. Myöhemmin palkkatulohajonta kasvaa voimakkaasti nuorten jakautuessa työmarkkinoilla menestyjiin ja menestymättömiin.

Palkkatulot	18-19 - vuotiaat	20-21 - vuotiaat	22-23 - vuotiaat	24-25 - vuotiaat	26-27 - vuotiaat	28-29 - vuotiaat
Alle 20000 mk	86,8%	69,4%	52,0%	42,1%	37,2%	34,7%
20000-49999 mk	11,0%	20,7%	24,1%	20,8%	16,0%	13,6%
50000-99999 mk	2,1%	9,0%	19,2%	26,0%	26,8%	25,1%
Yli 100000 mk	0,1%	0,9%	4,8%	11,2%	20,0%	26,6%

Taulukko 6

Samankaltaisen kuvan saa myös jaoteltaessa nuoret työkuukausien mukaan. Näin on tehty taulukossa 7. Missään ikäryhmässä ei vuoden mittaisissa tai pitemmissä työsuhteissa olevien osuus ylitä puolta ikäluokan koosta.

Työkuukaudet	18-19 - vuotiaat	20-21 - vuotiaat	22-23 - vuotiaat	24-25 - vuotiaat	26-27 - vuotiaat	28-29 - vuotiaat
1-5 kk	29,4%	29,9%	27,6%	21,8%	16,7%	13,6%
6 kk -11 kk	7,7%	13,1%	16,4%	16,8%	15,0%	13,3%
12 kk tai yli	3,0%	8,3%	19,0%	29,8%	39,5%	46,6%
Yhteensä	40,1%	51,3%	63,0%	68,5%	71,2%	73,5%

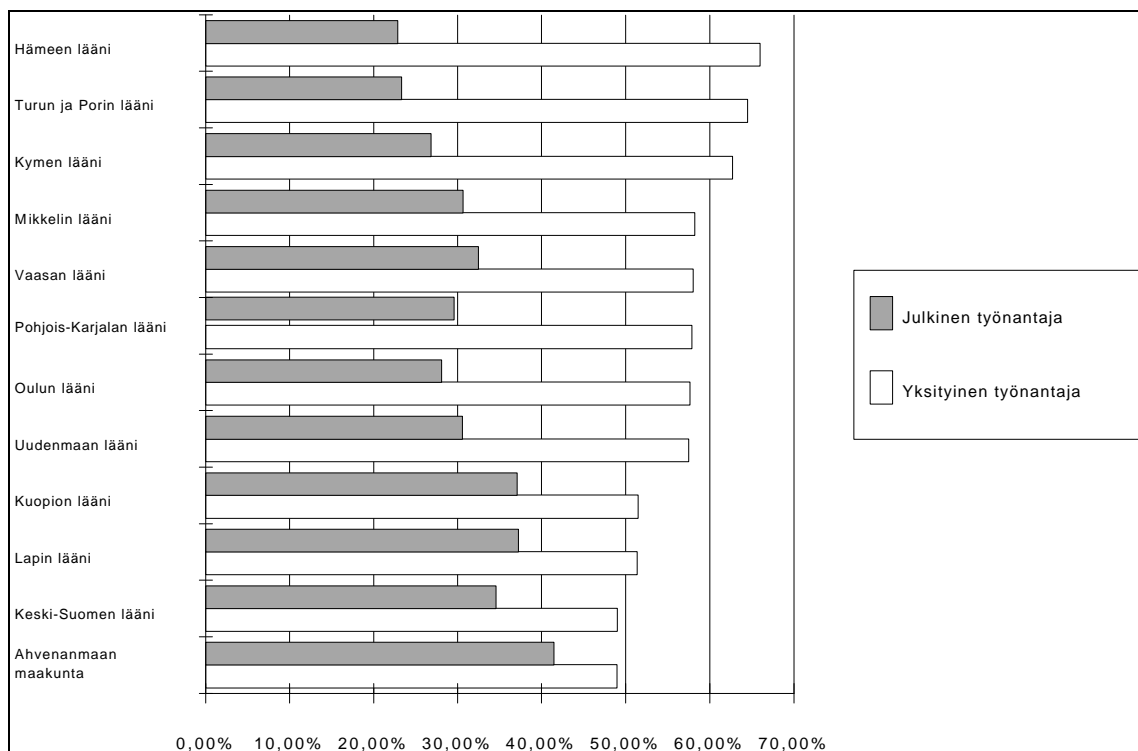
Taulukko 7

Alueittain työssäkäynnissä ja palkkatuloissa on jonkin verran eroja. Yllättävää on se, ettei Uusimaa ole kärjessä palkkatulotilastoissa. Kun lasketaan niiden 15-29 -vuotiaiden osuus, joilla palkkatulot ylittävät 100000 markkaa, on kärjessä Turun ja Porin lääni. Siellä asuvista nuorista 100000 markan vuositulot ylittyvät 9,3%:lla. Toiseksi eniten hyvin ansaitsevia on Hämeen läänissä, 1,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin Turun ja Porin läänissä. Uusimaa on läänivertailussa vasta viidentenä Kymen ja Mikkelin läänin jälkeen. Selkeästi vähiten hyvätuloisia löytyy Keski-Suomen läänistä, vain kolmasosa Turun ja Porin läänin osuudesta. Keski-Suomea jälkeen

seuraavina ovat Lapin ja Vaasan lääni sekä Ahvenanmaan maakunta. Kaikissa niissä hyvätuloisten osuus jää alle 5%:n.

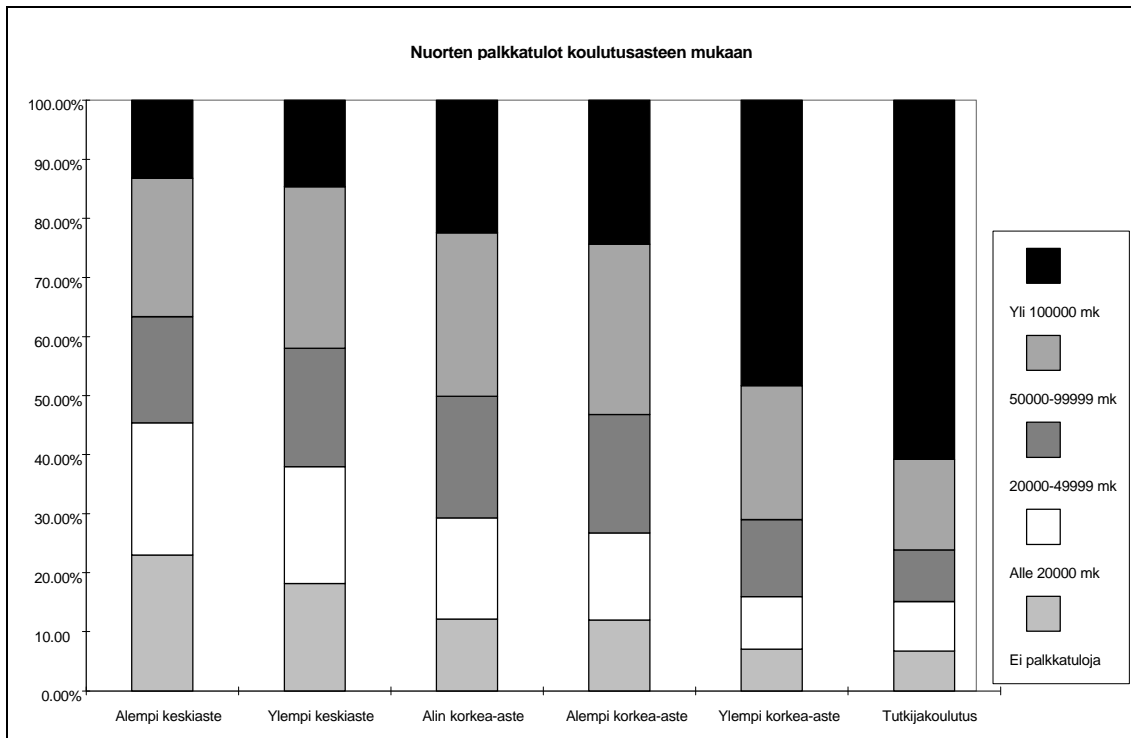
Heikkotuloisia, alle 20000 markka vuodessa ansaitsevia, asuu eniten läänissä, jossa hyvätuloisia on vähiten - Keski-Suomessa. Keski-Suomen läänissä 15-29 -vuotiaista 73%:lla on näin pienet tulot. Vähiten pienituloisia on Turun ja Porin läänissä, 62%. Yli 70%:lla myös Ahvenanmaan maakunnan ja Lapin sekä Vaasan läänin nuorista palkkatulot jäävät alle 20000 markan.

Läänit vaihtelevat myös työnantajatyypin mukaan. Kuviossa 24 on työnantajat jaoteltu yksityisen sektorin ja julkisen sektorin työnantajiin lääneittäin. Työnantajaluokkaa muut tai tuntemattomat ei kuviossa ole esitetty. Kaikkein suurin osa nuorista työntekijöistä työskentelee yksityisellä sektorilla Hämeen läänissä, 66% kaikista työntekijöistä. Ahvenanmaan jälkeen pienin osuus, 49%, on ollut yksityisen palveluksessa Keski-Suomen läänissä. Suhteellisesti eniten julkisen sektorin palveluksessa ovat olleet Lapin läänin nuoret. Työssä olleista Lapin läänin nuorista lähes puolet on ollut julkisella sektorilla. Näin on myös Kuopion läänissä.

Kuvio 24

Palkkatulot ovat riippuvaisia koulutustasosta. Kouluttautuminen nostaa ansioita. Tämä on nähtävissä kuviossa 25, jossa on esitetty nuorten palkkatulojakaumat suoritetun koulutuksen mukaan. Matalampien koulutusasteiden palkkatulottomien suuri osuus selittyy osin sillä, että työttömyyskin on sidoksissa koulutusasteeseen. Kyseinen tosiseikka lisää koulutuksen kannattavuutta. Erot olisivat todennäköisesti vieläkin suurempia yli kolmekymmenvuotiaiden joukossa, mutta kuva on jo riittävän selkeä alle kolmekymmenvuotiaillakin.

Kuvio 25

5.4 Työttömyys

Työttömyys on koetellut nuoria varsin voimakkaasti. Korkeimmillaan työttömyys on ollut 19 vuotiaiden joukossa. Ikäluokasta 25,2% on luokiteltu työttömiksi. Heillä ovat aiemmat opinnot juuri päättyneet eikä kaikille ole vielä löytynyt uutta opiskelu- tai työpaikkaa. Suurelle osalle heistä työttömyys on ollut väliaikaista, sillä työttömyyden päättymisen syy on siirtyminen pois työvoimasta eli käytännössä opiskelemaan lähtö. Heidän osaltaan voikin puhua kitkatyöttömyydestä.

Työttömyyden laskutavasta riippuu se, kuinka suuria työttömyysprosentteja saadaan. Jos vertaillaan työttömien määrää ikäluokan kokoon, nousee työttömyysaste vain hieman yli muun väestön työttömyysasteen. Mikäli työttömyys lasketaan normaalikäytännön mukaisesti siten, että laskelmasta poistetaan ne, jotka eivät kuulu työvoimaan, saadaan huimia työttömyysprosentteja. Työvoimaanhan ei lasketa kuuluvaksi opiskelijoita, varusmiehiä eikä eläkeläisiä. Tällä tavalla laskettuna 18-29 -vuotiaiden työttömyysaste on vuonna 1994 ollut 27,5%. Suurimmillaan työttömyys on ollut 19-vuotiaiden keskuudessa. Heistä, jotka eivät ole olleet opiskelemissa eivätkä varusmiespalveluksessa, on työttöminä ollut yli puolet.

Työttömien osuus laskee iän mukana, mutta pitkäaikaistyöttömien osuus kasvaa. Alla olevassa taulukossa on esitetty työttömiksi luokiteltujen osuudet koko ikäluokasta iän mukaan eriteltynä. 18-19 -vuotiaiden alhainen työttömyysaste johtuu yksistään 18-vuotiaista. Heistä on työttömiksi luokiteltu kymmenesosa. Muutoin suuntaus on selvä. Kokonaistyöttömyysaste laskee, vaikkakin vain vähän. Työttömyyden kesto sitä vastoin pitenee voimakkaammin iän myötä. Työttömistä alle 20-vuotiaista pitkäaikaistyöttömiä on alle 5%. Kymmenen vuotta vanhemmista työttömistä pitkäaikaistyöttömiä on jo yli 15%. Pitkäaikaistyöttömien osuuden kasvua kuvaa myös se, että työttömien saama keskimääräinen työttömyyspäiväraha nousee 18-19 -vuotiaiden 11000 markasta 28-29 -vuotiaiden 23000:een markkaan.

	18-19 - vuotiaat	20-21 - vuotiaat	22-23 - vuotiaat	24-25 - vuotiaat	26-27 - vuotiaat	28-29 - vuotiaat
Työttömyysaste (koko ikäluokasta)	18,2%	22,2%	20,1%	19,6%	18,9%	17,9%
Työttömyyden kesto työttömillä						
Alle puoli vuotta	61,7%	54,1%	44,3%	44,6%	42,6%	41,2%
6 kk - 11 kk	34,0%	40,0%	46,2%	44,4%	43,1%	43,5%
12 kk tai yli	4,5%	5,9%	9,9%	11,1%	14,4%	15,4%

Taulukko 8

Naisia työttömyys on koskenut harvemmin kuin miehiä. Täysi-ikäisistä naisista työttöminä vuoden aikana on ollut 16,7% ja miehistä 21,9%. Missään iässä työttömien miesten osuus ei lähenny työttömien naisten osuutta. Ero pysyy viidessä prosenttiyksikössä kaiken ikäisillä. Työttömyys myös kestää naisilla lyhyemmän ajan kuin miehillä. Työttömistä naisista 12 kuukautta tai kauemmin työttöminä on ollut 7,5%. Miehillä pitkäaikaistyttömiä työttömistä on ollut 11,7%.

Työttömyys vaihtelee myös alueittain. Suhteessa vähiten työttömiä Ahvenanmaan jälkeen on Etelä-Suomen suurissa lääneissä. Väliin kiilaa vain Vaasan lääni, jossa työttömyys on kolmanneksi harvinaisinta. Taulukossa 9 ovat työttömiksi tilastoitujen yli 18-vuotiaiden osuudet lääneittäin.

	Työttömät 18-29 -vuotiaat %
Lapin lääni	26,8
Pohjois-Karjalan lääni	23,3
Keski-Suomen lääni	23,2
Kymen lääni	22,9
Mikkelin lääni	22,8
Kuopion lääni	22,2
Oulun lääni	22,0
Hämeen lääni	20,8
Turun ja Porin lääni	18,9
Vaasan lääni	18,6
Uudenmaan lääni	16,1
Ahvenanmaan maakunta	10,6

Taulukko 9

Nuorisotyöttömyys on ollut huolestuttavan korkea. Kyseessä on suuri yhteiskunnallinen ongelma. Erityisen huolestuttavana voi pitää sitä, että pitkäaikaistyöttömyyden suhteellinen osuus kasvaa iän karttuessa. Työmarkkinoille palaaminen näyttää vaikeutuvan jo alle 30-vuotiailla.

Paras vakuutus työttömyyttä vastaan on koulutus. Mitä pitemmälle koulutautuu sitä epätodennäköisemmin joutuu työttömäksi ja sitä lyhyemmäksi työttömyyden kesto jää. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen on ylivertainen vakuutus työttömyyttä vastaan, sillä sen suorittaneista työttömänä edes jonkin aikaa on ollut vain 27%. Pelkän alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneista on vuoden aikana työttömyyttä joutunut kokemaan 48%. Lisäksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista vain 7% on joutunut olemaan työttömänä yli puoli vuotta. Vastaavasti kaikista alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneista on yli puoli vuotta työttömänä ollut 24%. Pelkän peruskoulun käyneiden osalta ei vertailua pysty tekemään, sillä iso osa heistä on koulutuksessa eikä työtä hakemassa. Heitä ei tilastoista pysty erikseen erottelemaan.

Koulutuksen vaikutusta työttömyyteen on pyritty havainnollistamaan kahdella taulukolla. Ensimmäisessä taulukossa on esitetty työttömyyspäivärahaa saaneiden osuudet koulutusasteen mukaan. Huomattavaa on se, että naiset ovat jokaisella koulutusasteella ylempää kandidaattiastetta lukuunottamatta saaneet harvemmin työttömyyspäivärahaa kuin miehet. Miehillä koulutus kuitenkin vähentää työttömäksi joutumisen riskiä enemmän kuin naisilla.

Toisessa taulukossa ovat yli puoli vuotta työttömänä olleiden osuudet koulutusasteen ja sukupuolen mukaan. Alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneilla miehillä riski joutua työttömäksi pitemmäksi ajaksi kuin puoleksi vuodeksi on nelinkertainen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneisiin verrattuna. Naisilla riski on kolminkertainen.

Työttömyyspäivärahaa saaneiden osuudet koulutuksen mukaan				
	Alempi keskiaste	Ylempi keskiaste	Alempi kandidaattiaste	Ylempi kandidaattiaste
Miehet	51,9%	48,5%	43,2%	27,1%
Naiset	43,6%	43,0%	42,0%	31,4%

Taulukko 10

Yli puoli vuotta työttömänä olleiden osuudet koulutusasteen mukaan				
	Alempi keskiaste	Ylempi keskiaste	Alempi kandidaattiaste	Ylempi kandidaattiaste
Miehet	26,6%	21,7%	17,7%	6,5%
Naiset	21,6%	18,7%	12,2%	7,2%

Taulukko 11

5.5 Toimeentulotuki

Valitettavasti kaikkien nuorten perustoimeentulo ei ole ollut turvattu. He ovat joutuneet käyttämään viimeistä tuen muotoa, toimeentulotukea. Kaikkiaan toimeentulotukeen on joutunut turvautumaan 17,1% 18-29 -vuotiaista. Osuus on todella suuri. Yli 50%:lla tuen suuruus on kuitenkin jäänyt alle 5000 markan. Todella tärkeää osaa toimeentulotuki näyttelee työttömien elämässä. Työttömiksi luokitelluista 18-29 -vuotiaista yli kolmasosa on joutunut turvautumaan toimeentulotukeen. Nähtävästi pelkkä työttömyyskorvaus ei ole riittänyt välttämättömien elinkustannusten kattamiseen. Opiskelijoista toimeentulotukea on saanut 16,6%. Opiskelijoiden keskuudessa toimeentulotuen saanti kohdistuu muihin kuin korkeakouluopiskelijoihin. Korkeakouluopiskelijat ovat saaneet toimeentulotukea puolta harvemmin kuin lukioissa tai ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat, joissa opiskelevista tukea on saanut yli 18%.

Nuoremmissa ikäluokissa toimeentulotukeen turvautuminen on ollut vanhempia ikäluokkia yleisempää. Jopa yli neljäsosa 20-21 -vuotiaista on tukea saanut ja vielä viidesosa 22-23 -vuotiaista. Aineiston vanhimmissa, 28-29 -vuotiaissa, tukea on saanut hieman yli 10%. Naisten ja miesten välillä on merkittävä ero. Miehistä noin viisi prosenttiyksikköä useampi on saanut toimeentulotukea kaikissa ikäluokissa. Ero on suurimmillaan 20-21 -vuoden ikäisissä, yli 10 prosenttiyksikköä. Toimeentulotuen suuruus kasvaa iän myötä. Yli 24-vuotiaista enää vajaalla puolella tuki jää alle 5000 markan.

Toimeentulotuen saannin yleisyys vaihtelee myös asuinalueittain. Ensinnäkin toimeentulotuen saanti on kaupunkilaisten keskuudessa puolitoista kertaa yleisempää kuin maaseudulla. Täysi-ikäisistä kaupunkilaisista toimeentulotukea on saanut yli 19% ja maaseutumaisissa kunnissa asuvista noin 13%. Toiseksi tuen saannin yleisyys vaihtelee lääneittäin. Pohjalaiset ovat turvautuneet Ahvenanmaan jälkeen kaikkein harvimmoin toimeentulotukeen. Vaasan läänissä yhdistyvät suhteellisen vähäinen työttömyys ja alhainen toimeentulotuen käyttö. Vaasan läänin sekä Turun ja Porin läänin maaseutumaiset kunnat ovatkin ainoat paikat Ahvenanmaan lisäksi, jossa toimeentulotukea saaneita on alle 10% nuorista. Alla olevassa taulukossa on esitetty läänit niiden toimeentulotuen saannin mukaisessa järjestyksessä.

Toimeentulotukea saaneet 18-29 -vuotiaat	
Ahvenanmaan maakunta	6,2%
Vaasan lääni	13,5%
Turun ja Porin lääni	14,9%
Hämeen lääni	16,8%
Mikkelin lääni	16,9%
Uudenmaan lääni	17,3%
Oulun lääni	17,6%
Kymen lääni	18,8%
Kuopion lääni	19,6%
Keski-Suomen lääni	20,2%
Lapin lääni	20,9%
Pohjois-Karjalaa lääni	23,0%

Taulukko 12

5.6 Koulutus

Suurin osa nuorista hakeutuu peruskoulun jälkeen jatkokoulutukseen. Tätä kuvaa se, että lukioissa ja ammattillisissa oppilaitoksissa opiskelee reilusti yli 80% 16-17 -vuotiaista. Opiskelijoiden osuus laskee toisen asteen koulutuksen päätyttyä 19 vuoden iässä. Tällöin reilu 40% jatkaa koulutustaan, hieman alle kymmenesosa siirtyy työelämän palvelukseen jo aiemmin töihin menneiden seuraan ja viidesosa työttömyyskortistoon etsimään itselleen joko työ- tai opiskelupaikkaa. Ylioppilaslakin on saanut päähänsä kaksikymmenvuotiaista kaksi viidesosaa.

Keskiasteen oppilaitoksiin hakeudutaan opiskelemaan kohtalaisen nuorina. Näissä oppilaitoksissa opiskelevien osuus ikäluokasta laskeen tasaisesti 19 ikävuoden 25%:sta 24-vuotiaiden alle 10%:n osuuteen. Osuuden laskeminen tarkoittaa sitä, että iäkkäämpinä opintonsa aloittavien osuus on verrattain pieni. Korkeakouluihin sitä vastoin hakeudutaan pitkään. Suurimmillaan korkeakouluopiskelijoiden osuus ikäluokastaan on 23 vuoden iässä. Silloin ovat viimeiset 23-vuotiaatkin päässeet aloittamaan opintonsa. Korkeakoulutuksen pituus ja opintojen myöhäinen aloittaminen aheuttaakin sen, että 24:stä ikävuodesta eteenpäin korkeakouluopiskelijat ovat suurin yksittäinen opiskelijaryhmä ja 25:n ikävuoden jälkeen korkeakouluopiskelijoita on enemmän kuin muita opiskelijoita yhteensä. Korkeakouluista valmistuminenkin alkaa toden teolla vasta 26-27 vuoden iässä.

Väestöryhmään kokoon suhteutettuna on ruotsinkielisiä korkeakouluopiskelijoita puoli-toista kertaa enemmän kuin suomenkielisiä. Suomenkielisiä korkeakouluopiskelijoita on 11,2% ja ruotsinkielisiä 16,8% yli 18-vuotiaista nuorista.

Kokonaisuudessaan nuorten koulutustaso on kohoamassa. Vanhemmissa ikäluokissa suhteellisesti suuremmalla osuudella on vain alempi keskiason tutkinto. Kolmasosalla 28-29 -vuotiaista on alempi keskiasteen tutkinto ja 20-21 -vuotiaista tällainen tutkinto on yhdellä viidesosalla. Vastaavasti vähintään ylemmän keskiasteen tutkinnon on 20-21 -vuotiaista suorittanut 56% ja 28-29 -vuotiaista 48%. Todellisuudessa ero on tätäkin suurempi, sillä on todennäköistä, että 21 ikävuoden jälkeen osa niistä, joilla ei tutkintoa vielä ole, hankkivat sen myöhemmin. Korkeakoulututkinnonkin hankkiminen on yleistymässä. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja vielä korkeakoulussa opiskelevien 28-29 -vuotiaiden osuus ikäluokistaan on 15%. Nuoremmissa ikäluokissa, 23-24 -vuotiaissa, vastaava osuus on 18%.

Oman ryhmänsä muodostavat ne, joilla ei ole hankittuna peruskoulun jälkeistä koulutusta. Heidän osuutensa pysyttelee kutakuinkin vakiona iästä riippumatta. Vanhemmissa ikäluokissa ilman jatkokoulutusta on jäänyt hieman alle viidennes ja nuoremmissa hieman yli viidennes. Kouluttamattomien osuus ei laske kovinkaan paljon iän myötä. Vaikuttakin siltä, että koulutukseen ei myöhemmin enää hakeuduta. Jos nuorena ei hankkiudu koulutukseen, ei tee sitä myöhemminkään. Mielenkiitoista tämän ryhmän kohdalla olisi tutkia perhetaustan vaikutusta kouluttautumispäätöksiin. Valitettavasti tällaista aineistoa ei ole ollut käytössä.

Kouluttautumiseen vaikuttaa myös se missä asuu. Kouluttautuminen vaihtelee lääneittäin. Uusimaa on sekä korkeasti koulutettujen että kouluttamattomien asuinpaikka. Kouluttamattomia täysi-ikäisiä Uudellamaalla on 26%, yli puolitoista kertaa enemmän kuin Vaasan läänissä, jossa kouluttamattomia on kaikkein vähiten. Uudenmaan jälkeen seuraavaksi eniten kouluttamattomia on Lapissa, jossa kouluttamattomia on 23% täysi-ikäisistä.

Uusimaa on poikkeuksellinen myös alemman keskiasteen suorittaneiden suhteen. Täysi-ikäisistä uusmaalaisista alemman keskiasteen tutkinnon on hankkinut vain 16%. Hämeen läänissä, jossa alempi keskiasteen tutkinto on seuraavaksi harvinaisin, tällaisen tutkinnon on suorittanut 26%. Muualla maassa alempi keskiasteen tutkinto on noin 30%. Ila 18 vuotta täyttäneistä nuorista.

Yhtenä keinona mitata nuorten koulutusta lääneittäin on verrata ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuuksia. Tällainen vertailu on tehty taulukon 13 toisessa sarakkeessa. Siinä on esitetty 19-29 -vuotiaiden ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus kaikista 19-29 -vuotiaista. Keskimmaisessa sarakkeessa on vastaavasti esitetty täysi-ikäisten korkeakouluopiskelijoiden osuudet lääneittäin. Viimeisessä sarakkeessa on esitetty korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus lääneittäin. Perusjoukkona ovat olleet 22-29 -vuotiaat.

	yo-tutkinto % 19-29 vuotiaista	kk-opiskelijat % 19-29 vuotiaista	korkeakoulututkinto % 22-29 vuotiaista
Uudenmaan lääni	40,6	15,2	8,9
Hämeen lääni	35,5	10,3	6,9
Turun ja Porin lääni	33,5	11,0	7,0
Keski-Suomen lääni	31,9	10,8	7,1
Oulun lääni	31,7	10,4	7,4
Pohjois-Karjalan lääni	31,6	11,6	6,2
Vaasan lääni	31,0	9,7	6,8
Kuopion lääni	30,2	8,8	5,8
Lapin lääni	30,0	8,6	4,8
Kymen lääni	28,9	7,7	5,6
Mikkelin lääni	28,2	7,3	4,8
Ahvenanmaan maakunta	21,9	5,4	5,3

Taulukko 13

Ylioppilastutkinnon ja korkeakoulututkinnon yleisyys seuraa toisiaan samoin kuin korkeakouluopiskelijoiden osuus. Uudellamaalla on suhteellisesti eniten sekä korkeakouluopiskelijoita että ylioppilastutkinnon ja korkeakoulututkinnon suorittaneita. Mikkelin lääni on niiden yleisyydessä häntäpäässä. Varovaisuutta on kuitenkin noudatettava tulkinnan suhteen. Mahdollista on nimittäin se, muualta Suomesta on Uudellemaalle muuttanut koulutettua väestöä, mikä nostaa korkeasti koulutettujen osuutta.

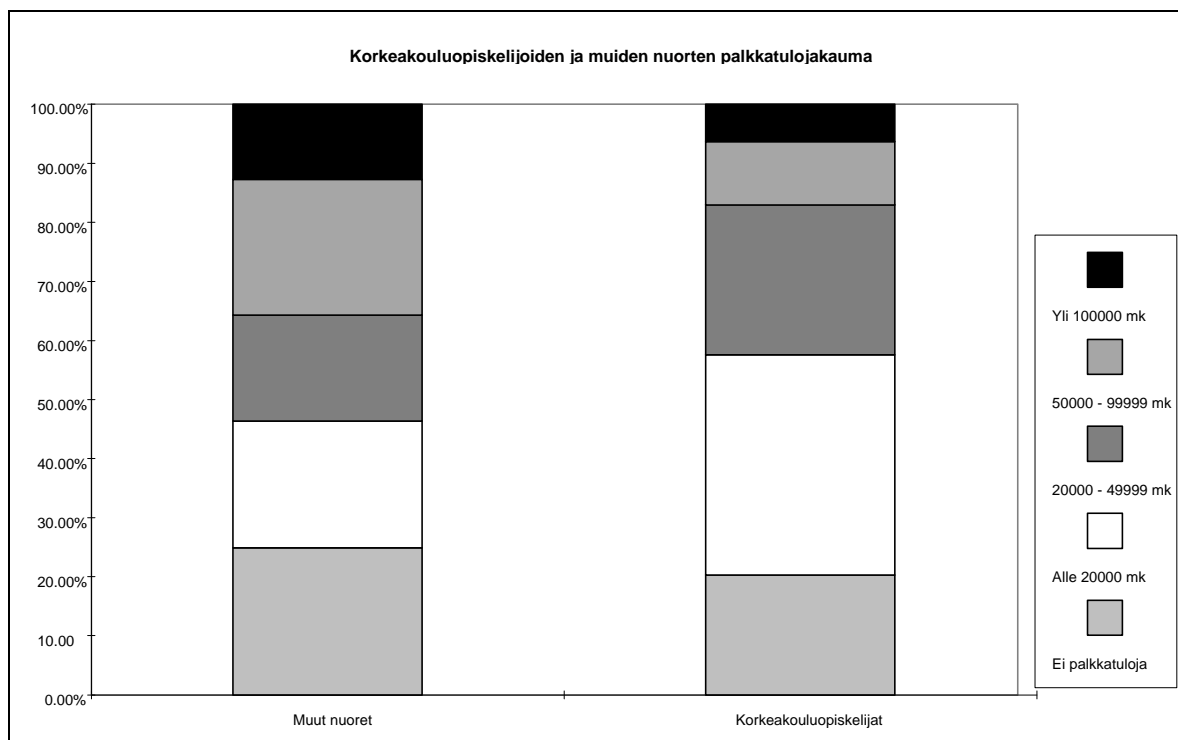
Huomattava ero ylioppilastutkinnon suorittamisen suhteen on kaupunkien ja maaseudun välillä. Yli 20-vuotiaista kaupunkilaisista ylioppilastutkinto on yli kolmasosalla. Taajaan asutuissa kunnissa ylioppilastutkinto on neljäsosalla ja maaseutumaisissa kunnissa asuvilla alle neljäsosalla. Kouluttamattomien osalta kaupungit ja maaseutu eivät merkittävässä määrin poikkea toisistaan. Kaupungeissa asuu hieman enemmän kouluttamattomia kuin maaseudulla. Edellisissä kouluttamattomia 18 vuotta täyttäneitä on 22% ja jälkimmäisissä 21%.

5.7 Korkeakouluopiskelijat ja muut nuoret

Koska nuorista käytettävissä oleva aineisto kattaa kaikki 15-29 vuotiaat ja korkeakouluopiskelijoita koskeva aineisto kaikki yli 18-vuotiaita opiskelijoita, aineistoja ei sellaiseen voi verrata keskenään. Vertailua varten on nuorten joukosta poistettu kaikki alle 20-vuotiaat sekä kaikki korkeakouluopiskelijat. Lisäksi joukosta on poistettu kaikki ne, joilla on vähintään alemman kandidaatin tutkinto. Korkeakouluopiskelijoista puolestaan on poistettu kaikki alle 20-vuotiaat sekä kaikki yli 29-vuotiaat. Näin aineistoista on saatu vertailukelpoisia. Nuorten ryhmässä ovat näin kaikki 20-29 -vuotiaat nuoret korkeakouluopiskelijoita ja korkeakouluista valmistuneita lukuunottamatta. Ryhmän koko on 544285 henkilöä. Korkeakouluopiskelijoiden ryhmässä ovat kaikki 20-29 -vuotiaat korkeakouluopiskelijat. Heitä on 77424. Nuorten ryhmästä poistettuja korkeakouluista valmistuneita on 39211. He eivät ole mukana vertailussa.

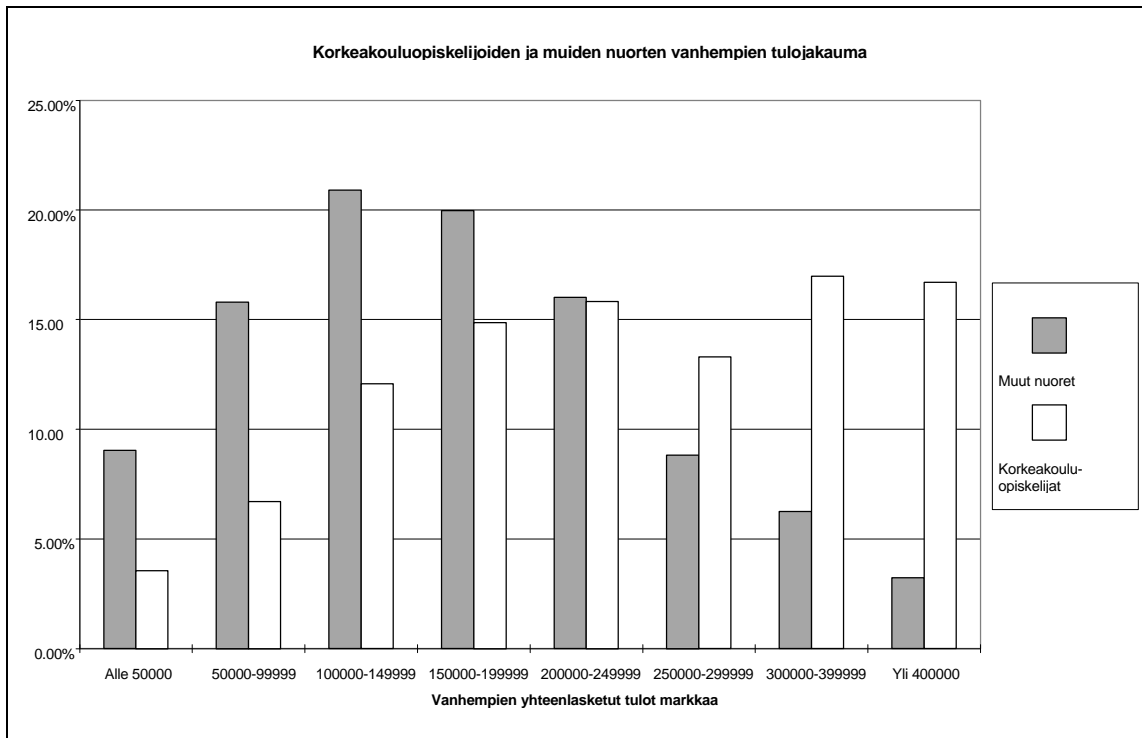
Korkeakouluopiskelijoille on tyypillistä, että perheen perustaminen jää varsin myöhäiseksi. Samoin kotoa irtaantuminen. Muista kuin korkeakouluopiskelijoista vanhempien luota on muuttanut lähes kolme neljäsosaa. Samanikäisistä korkeakouluopiskelijoista kotona asuu vielä 40%. Avioliittoon 20-30 -vuotiaista kotoa poismuuttaneista muista nuorista on ennättänyt yli neljäsosa. Korkeakouluopiskelijat eivät ole kiirehtineet. Kotoa poismuuttaneista avioliiton on solminut viidennes. Lasten hankinnassa ero korkeakouluopiskelijoiden ja muiden nuorien välillä on vieläkin suurempi. Neljäsosalla kotoa lähteneistä nuorista on jälkeläisiä. Korkeakouluopiskelijoista vain hieman yli 6% on ennättänyt sukuaan jatkamaan. Korkeakouluopiskelijat ovat myös hieman muita nuoria vanhoillisempia. Joka viides lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella. Muiden nuorten lapsista avioliiton ulkopuolella on syntynyt useampi kuin joka kolmas.

Toimeentuloltaan korkeakouluopiskelijat ovat hieman huonommassa asemassa kuin muut samanikäiset nuoret. Tämä käy ilmi kuviosta 26, jossa on esitetty opiskelijoiden ja muiden nuorten palkkatulojakaumat. Suurempi osa muista nuorista on palkkatyössä sillä välin kun korkeakouluopiskelijat pakertavat opintojensa kimpussa. Ero kuitenkin kuroutuu valmistumisen jälkeen kuten kappaleessa 5.3 kävi ilmi. Tässä mielessä opiskelu on investointi, jossa pidättäydytään nykyhetken palkkatyöstä myöhemmin saatavien suurempien tulojen vuoksi.

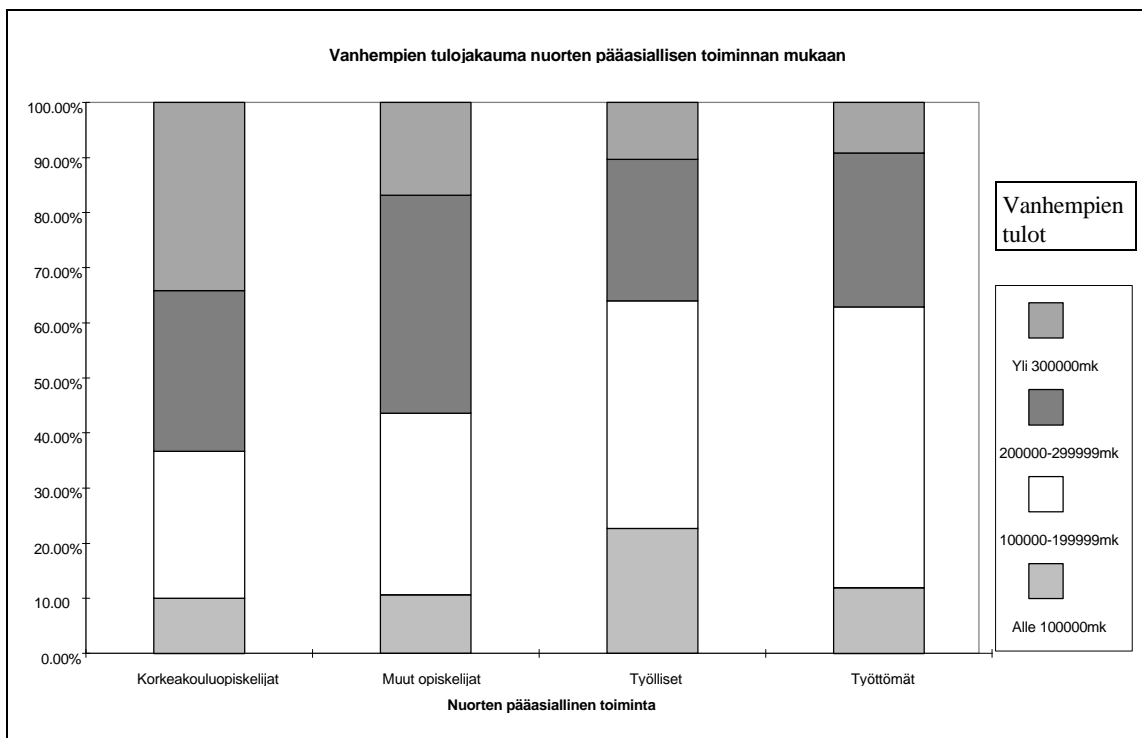
Kuvio 26

Kaikkein eniten korkeakouluopiskelijat poikkeavat muista nuorista perhetaustaltaan. Tästä on saatiin jo viitteitä korkeakouluopiskelijoita käsittelevien lukujen yhteydessä. Korkeakouluopiskelijat ovat taustaltaan selkeästi parempiosaisimmista yhteiskuntaryhmistä kuin muut nuoret. He eivät ole otos koko yhteiskunnasta. Taustaltaan korkeakouluopiskelijoiden joukko on hyvin vinoutunut. Tämä käy hyvin ilmi kuvioista 27. Kuviossa on esitetty korkeakouluopiskelijoiden ja muiden nuorten vanhempien yhteenlaskettujen tulojen jakauma. Muiden nuorten vanhempien tulomediaani on tuloluokassa 150000-199999 markkaa. Alle 200000 markan vuosituloihin jää yli 65% muiden nuorten vanhemmista. Vastaavasti korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulolukamediaani on tuloluokkaa ylempänä, 200000-249999 markan tuloissa. Vanhemmista vielä 47% ansaitsee enemmän kuin 250000 markkaa vuodessa. Jos vertailuun olisi otettu mukaan myös alle 20-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden vanhemmat, olisi mediaanituloluokka noussut tuloluokkaan 250000-299999 markkaa. Ero muihin nuoriin on valtaisa.

Kuvio 27

Samankaltainen, joskin hieman hienojakoisempi kuva saadaan koko nuorisoon, kun jaotellaan nuoret heidän pääasiallisen toimintansa mukaan. Kuviossa 28 on kaikki 15-29 -vuotiaat nuoret jaettu korkeakouluopiskelijoiden, muiden opiskelijoiden, työllisten ja työttömien ryhmiksi. Työllisten ja työttömien vanhemmista alle 40% ylittää 200000 markan vuosiansioihin. Korkeakouluopiskelijoiden vanhemmista reilusti yli 60% ylittää saamaan. Muiden opiskelijoiden vanhemmat jäivät tähän väliin.

Kuvio 28

6 Yhteenveto

Opintojen alkuvaiheessa korkeakouluopiskelijat ovat toimeentulonsa mukaan verrattain homogeeninen ryhmä. Opintotuki ja erityisesti opintoraha on heidän pääasiallinen tulonlähteensä. Ansiotuloja opintojensa pääasiallisena rahoituskeinona on käyttänyt verrattain harva. Ansiotulojen merkitys opintojen rahoituksessa kasvaa opintojen edetessä - jopa niin suureksi, ettei valtaosaa yli seitsemän vuotta opiskelleista voi enää pitää täyspäiväisinä opiskelijoina. He ovat jo työmarkkinoilla, vaikkakin ilman korkeakoulututkintoa.

Opintolainan hakemista sen sijaan karsastetaan. Vain reilu kolmannes kaikista opiskelijoista on hakenut opintolainan valtiontakausta ja opintorahaa saaneistakin vain hieman yli puolet. Suhteessa kaikkein vähiten opintolainan valtiontakausta ovat hakeneet nuorimmat opiskelijaikäpolvet. Heillä on myös suhteessa kaikkein eniten suurituloisia vanhempia. Opintolainalla onkin suurempi merkitys pienempituloisista kodeista kotoisin oleville opiskelijoille. Kehitys on ollut sen suuntainen, että pienituloisista kodeista lähteneiden opiskelijoiden osuus on laskenut. Korkeakoulut ovat yhä enenevässä määrin parempiosaisten yhteiskuntaryhmien jälkeläisten koulutuspaikkoja.

Opiskelun edetessä opiskelijajoukko jakaantuu menestyjiin ja heikommin menestyviin. Osa opiskelijoista ansaitsee todella hyvin osan pyrkiessä selviytymään toimeentulotuella ja muilla tulonsiirroilla. Kehitys on erilainen eri korkeakouluissa.

Korkeakoulut poikkeavat toisistaan merkittävästi rekrytointipohjaltaan. Pääkaupunkiseudun korkeakoulut ovat rekrytoineet valtaosan opiskelijoistaan yhteiskunnan parempiosaisten perheiden joukosta. Vastaavasti itäsuomalaisten korkeakoulujen rekrytointipohja on ollut hyvin kansanomainen. Siellä opiskelevien vanhemmista pienin osuus on itse suorittanut korkeakoulututkinnon. Korkeakoulut pokkeavat myös opiskelijoidensa toimeentulon osalta toisistaan Ammattiorientoituneiden korkeakoulujen opiskelijoista valtaosa on pystynyt rahoittamaan opintojaansa ansiotyöllä. Vastaavasti monialaisten yliopistojen opiskelijoiden keskuudessa työssäkäynti on ollut harvinaisempaa. Työnsaantimahdollisuudet ovat olleet kaikkein heikommat itä- ja pohjoissuomalaisissa ei-ammattiorientoituneissa yliopistoissa opiskeleville. Tämä näkyy myös siinä, että toimeentulotuki on ollut isolle osalle opiskelijoista keino rahoittaa elämistään.

Pohjoisen ja idän heikompien työnsaantimahdollisuuksien johdosta nuoret ovatkin muuttaneet työn perässä Etelä-Suomeen ja kaupunkeihin. Uusimaa on saanut uusina asuikkaina lähes 40000 uutta alle 30-vuotiasta nuorta suurimman häviäjän ollessa Oulun lääni. Työttömyys on ollut muuttotappiolääneissä voittajaläänejä suurempaa. Kaupunkeihin on maaseudulta muuttanut yli 70000 alle 30-vuotiasta nuorta.

Nuorison koulutustaso on koko ajan kohoamassa. Yhä suurempi osuus kustakin ikäluokasta suorittaa yhä korkeamman tutkinnon. Joukossa on myös niitä, jotka ovat jääneet kokonaan ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta. Mikäli koulutukseen ei ole hakeuduttu ajoissa, ei siihen enää myöhemminkään hakeuduta, vaikka koulutus onkin paras vakuutus työttömyyttä vastaan. Mitä korkeammalla koulutautuu sitä epätodennäköisempää on jäädä työttömäksi ja sitä lyhyemmäksi työttömyysjaksot jäävät. Korkeakoulututkinnon suorittaminen onkin paras vakuutus työttömyyttä vastaan. Lisäksi korkeakoulututkinto takaa parhaimmat ansiotulot. Korkeakoulututkinnon suorittaminen keskittyy tosin niille yhteiskuntaryhmille, joiden lähtökohdat ovat olleet kaikkein parhaimmat. Koulutus näyttääkin periytyvän.

Liitteet

Liite 1

Korkeakouluopiskelijoita koskevat muuttujat

Sukupuoli
 Ikä
 Kieli
 Opiskeluaika
 Opintoala
 Korkeakoulu/yliopisto
 Vanhempiansa luona asuva nuori
     perhetyyppi
     huoneiston hallintaperuste
     asuntokunnan koko
     perheen henkilöluku
 Ei vanhempiansa luon asuva nuori
     perhetyyppi
     huoneiston hallintaperuste
     asuntokunnan koko
     perheen henkilöluku
 Vanhempien yhteenlasketut tulot
 Vanhempien verotettava varallisuus
 Palkkatulot
 Valtionveronalaiset tulot
 Valtion takaamaa opintolainaa saaneet
 Opintorahaa saaneet
 Työttömyyspäivärahaa saaneet
 Asumistukea saaneet
 Toimeentulotukea saaneet
 Päivä- ja äityisrahaa saaneet
 Kodinhoidontukea saaneet
 Velat
 Työpaikan omistajatyypin
 Työhaun päättymisen syy
 Työkuukausien lukumäärä
 Työttömyyskuukausien lukumäärä
 Pisimmän työsuhteen pituus
 Työsuhteiden määrä vuodessa

Liite 2**Nuoria koskevat muuttajat**

Sukupuoli

Ikä

Kieli

Vanhempiensa luona asuva nuori
perhetyyppihuoneiston hallintaperuste
asutokunnan koko
perheen henkilöluku

Ei vanhempiensa luona asuva nuori

perhetyyppi
huoneiston hallintaperuste
asutokunnan koko
perheen henkilöluku

Asuinalue

Koulutusaste

Vanhempien yhteenlasketut tulot

Vanhempien varallisuus

Palkkatulot

Valtionveronalaiset tulot

Valtion takaamaa opintolainaa saaneet

Opintorahaa saaneet

Työttömyyspäivärahaa saaneet

Asumistukea saaneet

Toimeentulotukea saaneet

Päivä- ja äityisrahaa saaneet

Kodin hoidon tukea saaneet

Velat

Työpaikan omistajatyyppi

Työhaun päättymisen syy

Työkuukausien lukumäärä

Työttömyyskuukausien lukumäärä

Pisimmän työsuhteen pituus

Työsuhteiden lukumäärä